

UCHWAŁA Nr 26.XX.2025

Rady Miejskiej w Debrznie z dnia 18 czerwca 2025 r.

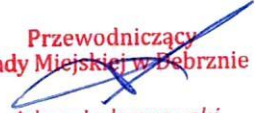
w sprawie przyjęcia Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych Gminy Debrzno na lata 2025-2030.

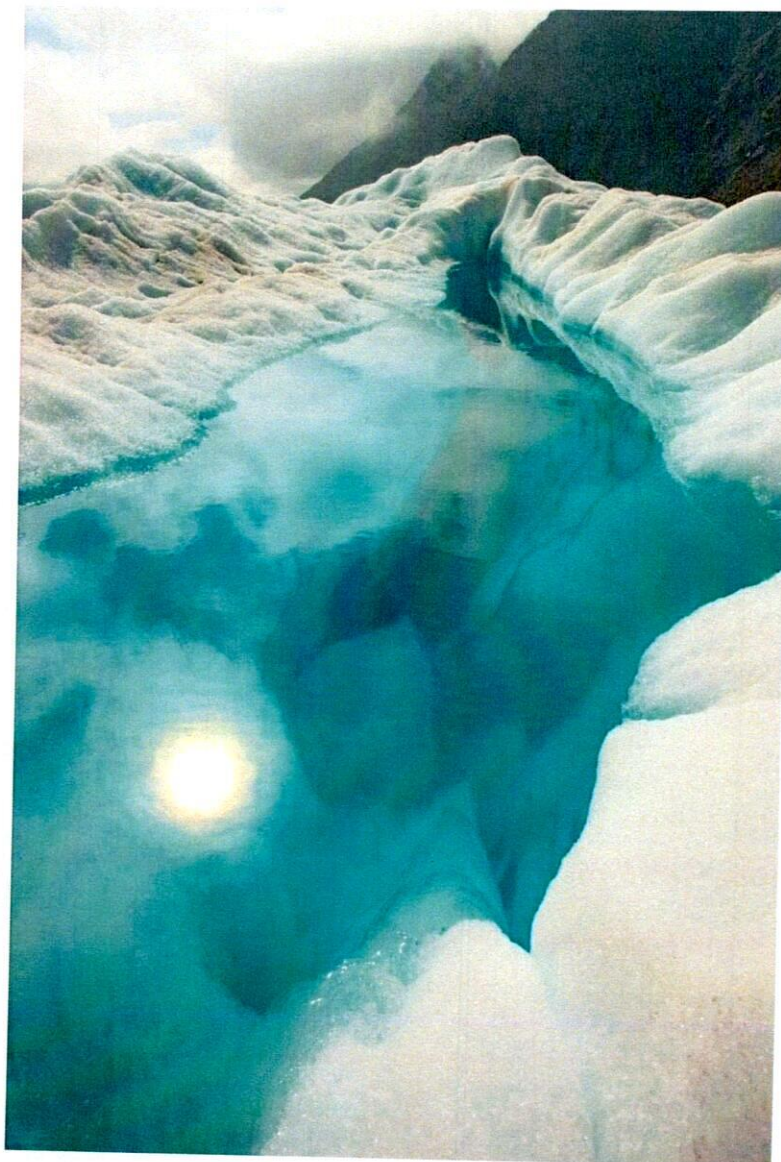
Na podstawie art. 6 ust. 1, art. 18 ust. 1 i ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 z późn. zm.), art. 17 ust. 2 pkt 4 i art. 21 pkt 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 903, ze zm.) oraz uchwały Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2022 r. w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.) (M.P. z 2022 r. poz. 767), Rada Miejska w Debrznie uchwala co następuje:

§ 1 Przyjmuje się „Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych Gminy Debrzno na lata 2025-2030 w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2 Wykonanie uchwały powierza się Burmistrz Debrzna

§ 3 Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia

Przewodniczący
Rady Miejskiej w Debrznie

Adam Łukaszewski

Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych Gminy Debrzno

NA LATA 2025-2030
-PROJEKT-

| Urząd Miejski w Debrznie | czerwiec 2025

Wprowadzenie

Deinstytucjonalizacja usług społecznych stanowi ważny kierunek rozwoju i zmian lokalnych polityk społecznych. Wynika to w dużym stopniu ze zmian w strukturze społecznej – a zwłaszcza strukturze demograficznej. Powszechne w wielu społecznościach przekształcenia związane ze starzeniem się populacji, ruchami migracyjnymi, przeobrażeniami zachodzącymi na rynku pracy powodują, że usługi społeczne powinny przechodzić proces dostosowania do potrzeb lokalnych społeczności. Wspomniana wcześniej deinstytucjonalizacja to proces stopniowego odchodzenia od świadczenia opieki i wsparcia w dużych, zamkniętych instytucjach (takich jak domy pomocy społecznej, zakłady opiekuńczo-lecznicze, domy dziecka) na rzecz lokalnych, zindywidualizowanych i środowiskowych form wsparcia, które umożliwiają osobom potrzebującym (np. osobom z niepełnosprawnościami, seniorom, dzieciom, osobom w kryzysie) życie w społeczności lokalnej, w swoim otoczeniu, w sposób jak najbardziej niezależny i godny.

Spis treści

Wprowadzenie	1
Część diagnostyczna	3
Charakterystyka Gminy Debrzno	3
Struktura społeczna.....	3
Problemy i wyzwania społeczne	7
Analiza dokumentów strategicznych Gminy Debrzno.....	8
Analiza lokalnych zasobów	11
Pomoc społeczna	11
Ochrona zdrowia	16
Gospodarka i rynek pracy.....	17
Diagnoza w zakresie potrzeb procesu deinstytucjonalizacji	19
Diagnoza potrzeb mieszkańców gminy Debrzno	20
Charakterystyka badanej grupy	20
Wiedza na temat pomocy społecznej	23
Diagnoza potrzeb i formy wsparcia	25
Synteza działań diagnostycznych	32
Część wdrożeniowa	34
Cele działania i planu deinstytucjonalizacji	34
System monitorowania i ewaluacji	37

Część diagnostyczna

CHARAKTERYSTYKA GMINY DEBRZNO

Struktura społeczna

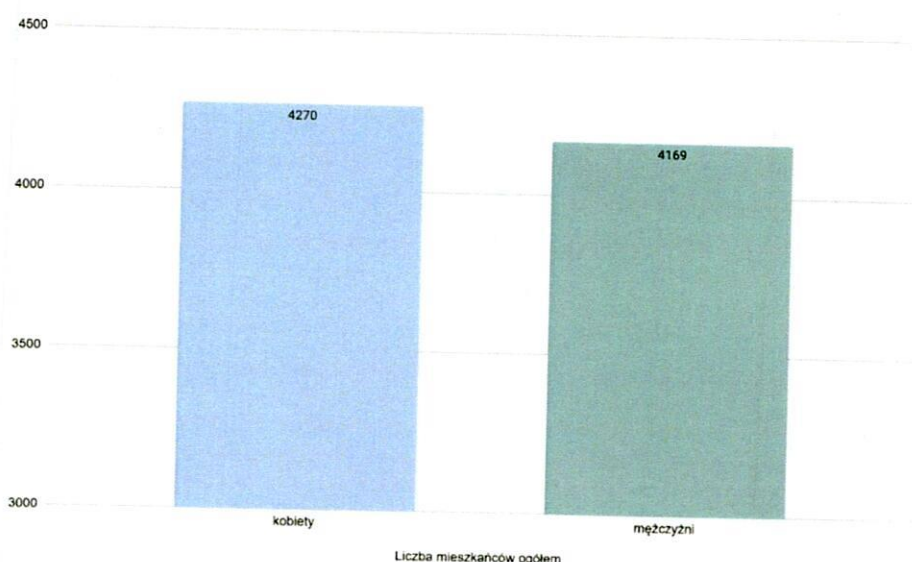
Gmina Debrzno to gmina miejsko-wiejska położona w południowo-zachodniej części województwa pomorskiego w powiecie człuchowskim. Jej siedzibą administracyjną jest miasto Debrzno. Gmina Debrzno leży na pograniczu trzech województw: pomorskiego, kujawsko-pomorskiego i wielkopolskiego. Graniczy z następującymi jednostkami administracyjnymi:

- **od północy:** z gminami Czarne i Człuchów (woj. pomorskie)
- **od wschodu:** z gminami Kamień Krajeński i Sępólno Krajeńskie (woj. kujawsko-pomorskie)
- **od południa:** z gminami Lipka i Okonek (woj. wielkopolskie)

Obszar gminy znajduje się w północnej części Krajin, w pasie Pojezierza Południowopomorskiego. Gmina Debrzno obejmuje obszar 224,2 km². Położona jest w powiecie człuchowskim, ok. 20 km od jego stolicy – miasta Człuchowa. Siedzibą miejsko-wiejskiej Gminy jest miasto Debrzno.

Liczba mieszkańców na terenie gminy Debrzno w 2024 roku wynosiła 8439 osób. Większość mieszkańców stanowiły kobiety (4270 osób). Mężczyźni stanowili 49,4% całej populacji (4169 osób).

Wykres 1. Liczba mieszkańców z podziałem na płeć.

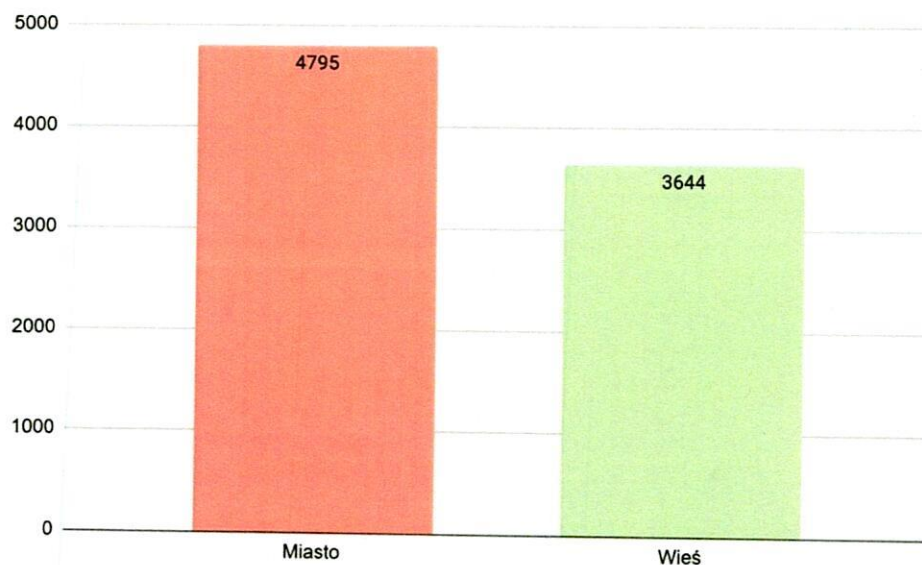

źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Większą dysproporcję widać w trakcie podziału gminy Debrzno na tereny miejskie i tereny wiejskie. Populacja mieszkańców miasta jest zdecydowanie większa. Na terenie

miasta w 2024 roku mieszkało 4795 osób a na terenie wsi położonych na obszarze gminy Debrzno 3644 osoby. Oznacza, to że mieszkańcy miasta stanowią 56,8% populacji a mieszkańcy terenów wiejskich 43,2% populacji.

Wykres 2. Liczba mieszkańców gminy Debrzno z podziałem na miejsce zamieszkania.

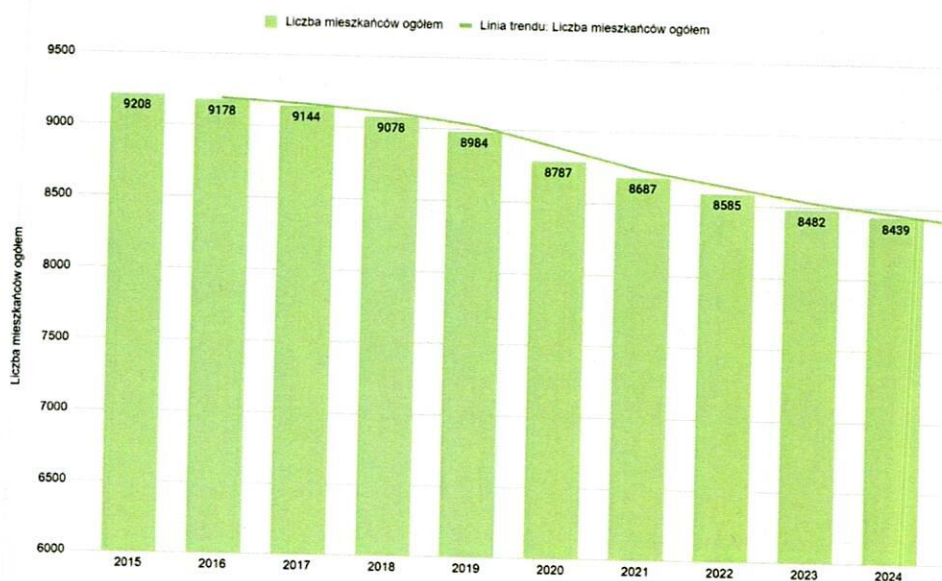

opracowanie własne na podstawie BDL GUS

źródło:

Liczba mieszkańców całej gminy systematycznie się zmniejsza. W 2015 roku wynosiła ona 9208 osób, a w 2024 roku już zaledwie 8439 osób.

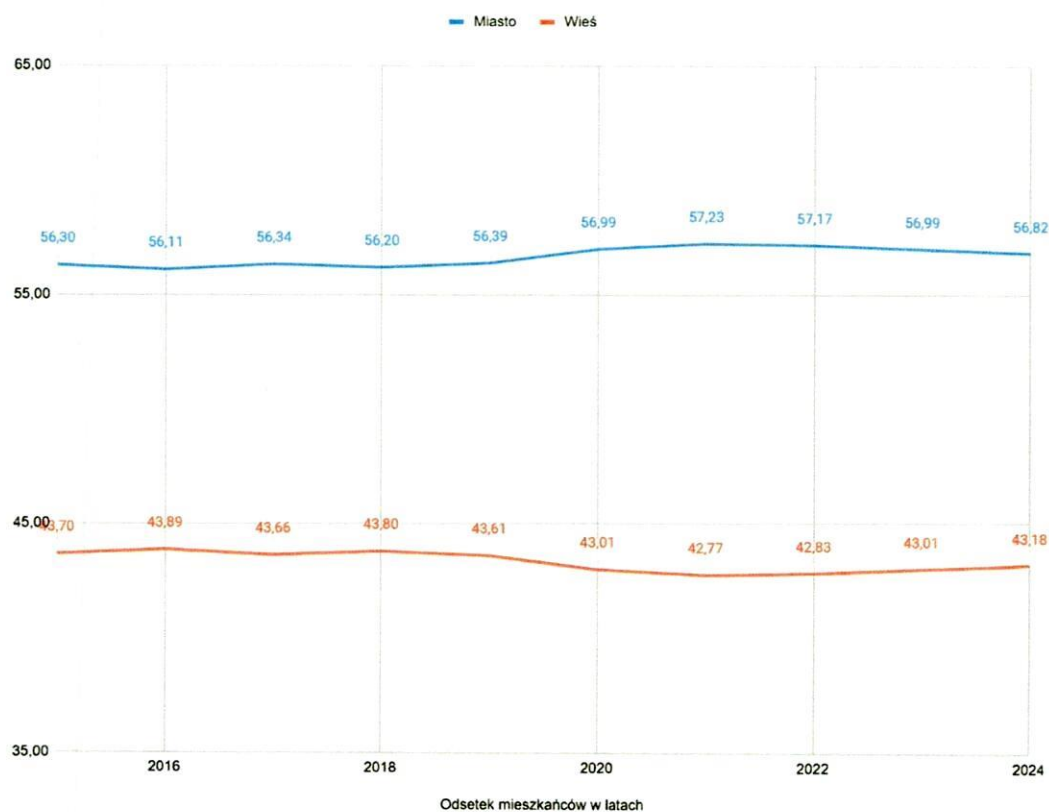
Wykres 3. Liczba mieszkańców gminy na przestrzeni lat 2015-2024.

źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Dane dotyczące zmian liczby mieszkańców pokazują, że spadek liczby mieszkańców jest widoczny bez względu na miejsce zamieszkania, a proporcje pomiędzy miastem i wsią są podobne i nie ulegają znaczącym zmianom.

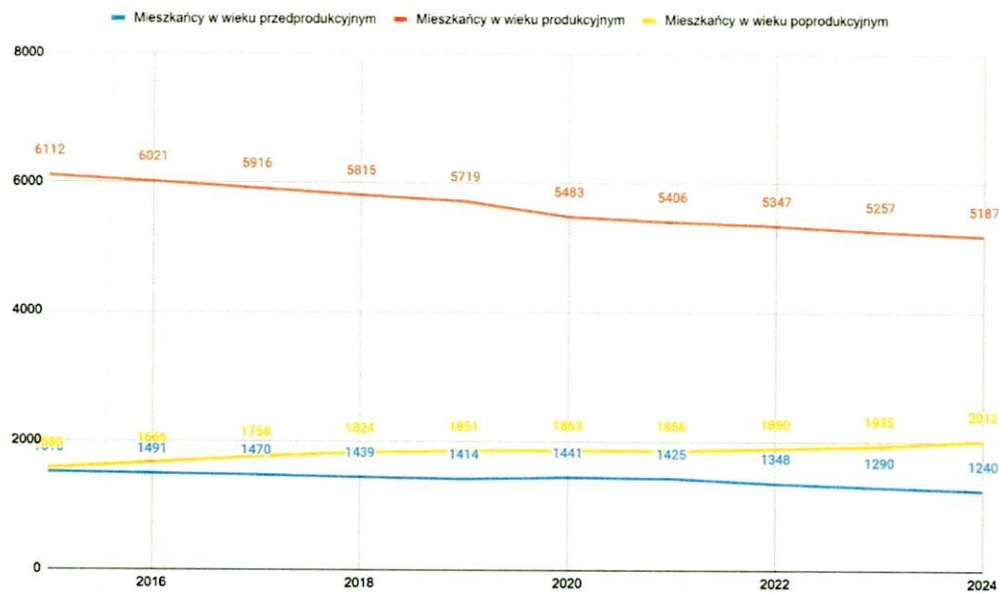
Wykres 4. Odsetek mieszkańców miasta i terenów wiejskich w latach 2015-2024.

źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Zdecydowanie większą dynamikę zmian widać w przypadku kategorii wiekowych mieszkańców. Na przestrzeni lat 2015-2024 bardzo widoczny jest spadek liczby osób w wieku produkcyjnym oraz liczby osób w wieku przedprodukcyjnym. Kategoria, która ma stałą tendencję wzrostową jest grupa osób w wieku poprodukcyjnym. Mimo malejącej ogólnej liczby mieszkańców, liczba osób starszych rośnie nie tylko w ujęciu procentowym, ale także w ujęciu liczb bezwzględnych. W 2015 roku na terenie gminy grupa osób w wieku poprodukcyjnym liczyła 1580 osób a w 2024 już 1012.

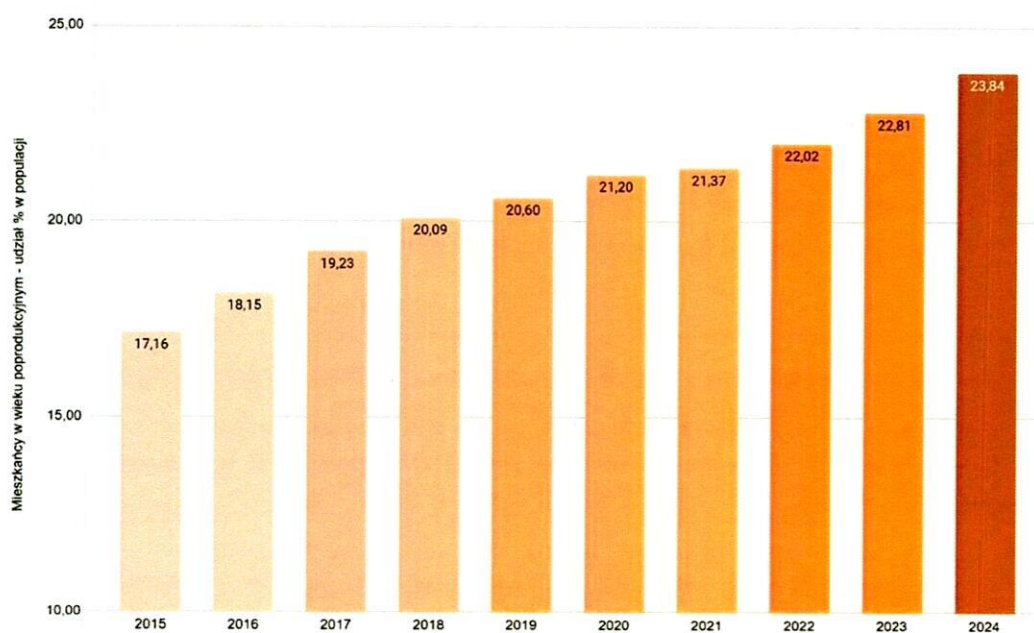
Wykres 5. Liczba mieszkańców wg kategorii wiekowych.

źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Zjawisko starzenia się lokalnej społeczności widać zwłaszcza w prezentacji udziału procentowego osób w wieku poprodukcyjnym w całej populacji.

Wykres 6. Mieszkańcy w wieku poprodukcyjnym w latach 2015-2024.

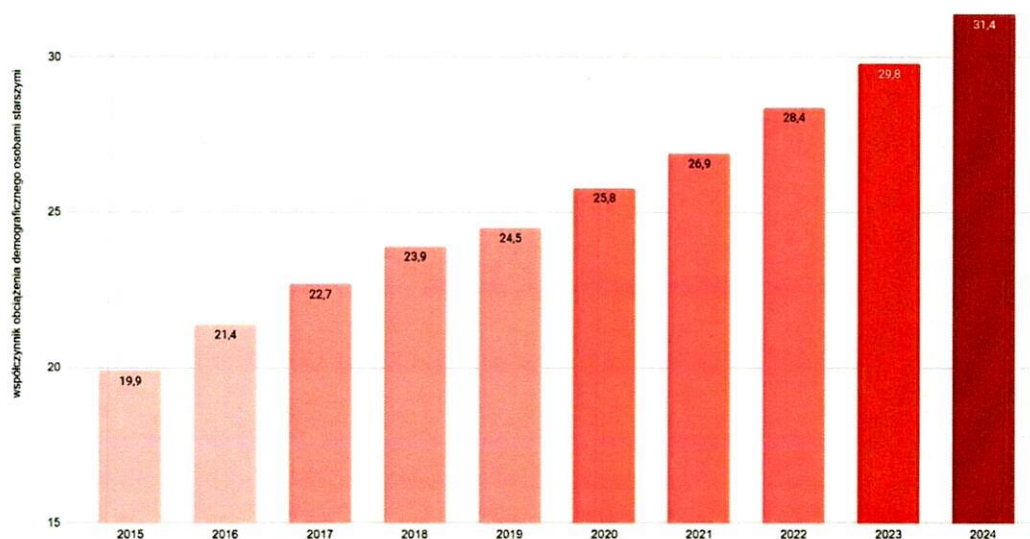

źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Wartość ta dynamicznie rości. W 2015 roku wynosiła 17,16%, a w 2024 roku już 23,84%.

Symptomatyczny dla sytuacji demograficznej gminy Debrzno będzie zamieszczony poniżej wykres prezentujący zmiany wskaźnika obciążenia demograficznego osobami starszymi. Wykazana zmiana jest obrazem dynamiki w latach 2015 – 2024. W 2024 roku wskaźnik ten wyniósł na terenie gminy Debrzno 31,4 i był zaledwie o 0,4 niższy niż współczynnik dla całej Polski i znacząco wyższy niż współczynnik dla województwa pomorskiego (29,2).

Wykres 7. Wskaźnik obciążenia osobami starszymi.

źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Problemy i wyzwania społeczne

Przedstawiona struktura społeczna gminy pokazuje, że na problemy społeczne Gminy Debrzno wpływają zwłaszcza zmiany demograficzne, tj. malejąca liczba mieszkańców, ujemny przyrost naturalny, wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, spadek liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym. Konsekwencją tych procesów jest narastające potrzeby w zakresie usług skierowanych do osób starszych w zakresie dostępu do opieki medycznej, zwiększenia usług opiekuńczych i organizacji czasu wolnego. Zjawisko starzenia się społeczności lokalnych jest kluczowe w kontekście planowania systemu usług społecznych w gminie.

Analiza dokumentów strategicznych Gminy Debrzno

Strategia Rozwoju Gminy Debrzno do roku 2030

Misją Gminy Debrzno jest zaspokajanie potrzeb mieszkańców oraz turystów odwiedzających gminę, tworzenie dogodnych warunków dla rozwoju usług turystycznych, rozwoju przedsiębiorczości i powstawania nowych miejsc pracy, zapewnienie dostępu do wysokiej jakości, infrastruktury, szerokiego wachlarza usług oraz dbanie o lokalne walory przyrodnicze i kulturowe. Dokument strategiczny Gminy Debrzno zawiera cztery główne cele strategiczne i kilkanaście celów operacyjnych. Dwa z nich bezpośrednio dotyczą usług społecznych:

Cel strategiczny 1: Gmina otwarta na mieszkańców

Cel operacyjny 1.6: Ogólnodostępne usługi społeczne

Kierunki działań: Tworzenie placówek wsparcia dziennego dla seniorów, wsparcie pieczy zastępczej, zwiększanie liczby ogólnodostępnych badań przesiewowych, realizacja programów wsparcia dla rodzin i seniorów, wspieranie kierowania oraz rozwijania usług i produktów skierowanych do seniorów oraz dostosowanie obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami

Cel operacyjny 1.7: Dostęp do kompleksowej opieki medycznej

Kierunki działań: realizacja programów badań profilaktycznych, realizacja programu kompleksowej opieki dentystycznej dla dzieci, realizacja programów profilaktyki zdrowotnej, tworzenie warunków do tworzenia nowych placówek medycznych na terenie Gminy.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2028

Cel szczegółowy nr 1 – Zwiększanie udziału osób starszych, niepełnosprawnych i chorujących w życiu społecznym

Cel operacyjny 1.1 - Zwiększenie aktywności społecznej, zawodowej i edukacyjnej osób starszych, niepełnosprawnych i chorujących

Cel operacyjny 1.2 - Poprawa jakości życia osób starszych, niepełnosprawnych i chorujących poprzez zwiększenie dostępu do usług społecznych i różnych form wsparcia

Cel operacyjny 1.3 - Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej dla osób o ograniczonej sprawności

Cel szczegółowy nr 2 – Budowanie zintegrowanego systemu wspierania rodziny

Cel operacyjny 2.1 - Zwiększenie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców i opiekunów

Cel operacyjny 2.2 - Zwiększenie dostępu do usług wsparcia dla rodzin doświadczających trudności

Cel operacyjny 2.3 - Zapewnienie warunków wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży

Cel szczegółowy nr 3 – Przeciwdziałanie oraz ograniczenie skali dysfunkcji społecznych

Cel operacyjny 3.1 - Zwiększenie świadomości i wrażliwości społecznej w obszarze dysfunkcji, takich jak przemoc w rodzinie, alkoholizm i inne uzależnienia

Cel operacyjny 3.2 - Minimalizowanie ryzyka występowania zachowań ryzykownych w szczególności wśród dzieci i młodzieży w wieku szkolnym

Cel operacyjny 3.3 - Zapewnienie osobom i rodzinom dotkniętym problemem alkoholowym, narkomanią oraz przemocą domową dostępu do bezpośredniego specjalistycznego wsparcia

Cel szczegółowy nr 4 – Wzmacnianie kompetencji mieszkańców sprzyjających aktywności zawodowej oraz samodzielności i zaradności życiowej

Cel operacyjny 4.1 - Rozwijanie wiedzy, umiejętności i postaw mieszkańców służących ich samodzielności i zaradności

Cel operacyjny 4.2 - Wzmacnianie aktywności zawodowej mieszkańców, w szczególności osób i grup doświadczających barier na rynku pracy

Cel operacyjny 4.3 - Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa materialnego mieszkańców

Cel szczegółowy nr 5 – Ograniczenie marginalizacji społecznej osób zagrożonych ubóstwem

Cel operacyjny 5.1 - Prowadzenie i wspieranie działań w stosunku do grup marginalizowanych oraz dotkniętych problemem ubóstwa

Cel operacyjny 5.2 - Wsparcie dla osób długotrwale bezrobotnych w tym szczególnie do kobiet

Cel operacyjny 5.3 - Pomoc osobom zagrożonym bezdomnością

Cel szczegółowy nr 6 – Ograniczenie marginalizacji społecznej osób zagrożonych ubóstwem

Cel operacyjny 6.1 - Przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich

Cel operacyjny 6.2 - Zapewnienie uczniom bezpieczeństwa na terenie placówek oświatowych i w otoczeniu domowym

Cel operacyjny 6.3 - Przeciwdziałanie zagrożeniom w przestrzeni publicznej

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2025-2027

Cel główny: Wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez zespół planowanych działań zmierzających do przywrócenia rodzinie zdolności do wypełniania prawidłowych funkcji opiekuńczo-wychowawczych

Cel szczegółowy nr 1 – Promowanie wartości rodziny i jej integracyjnej funkcji oraz prowadzenie działań edukacyjnych na temat problemów współczesnej rodziny

Cel szczegółowy nr 2 – Rozwijanie systemu wsparcia rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb rodzin przeżywających trudności w realizacji funkcji opiekuńczo – wychowawczych i rodzin w sytuacji kryzysowej

Cel szczegółowy nr 3 – Wzmacnianie ekonomicznej funkcji rodziny

Cel szczegółowy nr 4 – Wzmacnianie kompetencji zawodowych i podnoszenie usług świadczonych na rzecz rodzin

ANALIZA LOKALNYCH ZASOBÓW

Pomoc społeczna

Na terenie gminy Debrzno funkcjonuje Ośrodek Pomocy Społecznej w Debrznie. Ośrodek Pomocy Społecznej w Debrznie jest jednostką organizacyjną Urzędu Miejskiego w Debrznie, powołaną do realizacji zadań własnych i zleconych, określonych w ustawie o pomocy społecznej. Celem działalności Ośrodka jest umożliwienie osobom i rodzinom pokonania trudnej sytuacji życiowej, w jakiej się znalazły, poprzez wsparcie w zaspokajaniu podstawowych potrzeb oraz umożliwienie im funkcjonowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. W ramach swoich kompetencji pracownicy Ośrodka realizują między innymi:

- świadczenia pieniężne i niepieniężne przewidziane przepisami prawa,
- usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze,
- pracę socjalną skierowaną do osób i rodzin w kryzysie,
- programy rządowe i lokalne programy osłonowe,
- działania w ramach wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej,
- działania na rzecz osób niepełnosprawnych, seniorów oraz dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym.

W roku 2024 wsparciem systemu pomocy społecznej w formie finansowej objęto 272 rodziny. Oznacza, to, że łącznie wsparciem objęto 679 osób (co stanowi ok 8 % wszystkich mieszkańców gminy). Liczba osób korzystających z pomocy społecznej jest na terenie gminy Debrzno relatywnie wysoka. W zestawieniu z danymi dla całego województwa pomorskiego oraz powiatu człuchowskiego wskaźnik liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej (w przeliczeniu na 10 tys. osób) jest bardzo wysoki. Poniższa tabela obrazuje jak duża jest różnica niezbędnego poziomu wsparcia. Wskaźnik dla gminy Debrzno jest dużo wyższy niż wskaźnik dla powiatu człuchowskiego i blisko dwukrotnie wyższy niż średnia dla całego województwa.

Tabela 1. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców w latach 2020-2023.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców.	2020	2021	2022	2023
województwo pomorskie	431	386	360	361
powiat człuchowski	634	536	514	535
gmina Debrzno	820	672	748	823

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bank Danych Lokalnych GUS

W ostatnich latach liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej utrzymuje się na podobnym poziomie (choć jest poddana także małym wahaniom). Zestawiając te dane z liczbą mieszkańców należy zauważyć, że kurcząca się populacja gminy nie wpływa liniowo na zmniejszenie się liczby odbiorców pomocy społecznej. Poniżej zamieszczono zestawienie obejmujące lata 2022-2024. W zestawieniu znajdują się statystyki dotyczące różnych form wsparcia.

Tabela 2. Formy wsparcia na terenie gminy Debrzno w latach 2022-2024.

Wyszczególnienie	Lata		
	2022	2023	2024
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej	278	296	272
Liczba rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych	651	609	548
Liczba osób korzystających z funduszu alimentacyjnego	57	57	52
Liczba dzieci korzystających ze stypendiów socjalnych	199	178	139
Liczba rodzin korzystających z dodatku mieszkaniowego	313	329	324
Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskiej Karty”	22	31	15
Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej	10	7	12
Liczba rodzin korzystających ze wsparcia asystentów rodziny	18	24	21
Liczba dzieci umieszczonych w żłobku i przedszkolach	319	340	301
Liczba dzieci objętych dożywianiem w szkole	158	178	160
Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy	193	176	168

Źródło: opracowanie własne na podstawie Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2025-2027.

Powyższe zestawienie w zestawieniu z liczbą mieszkańców uprawnia do wysnucia następujących wniosków:

- relatywnie duża liczba rodzin korzystana na terenie gminy Debrzno z różnorodnych form wsparcia finansowego (zasiłki rodzinne, fundusz alimentacyjny, stypendia, dodatki mieszkaniowe),
- widoczny jest wzrost liczby dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej,
- można zauważyć spadek wskaźnika występowania przemocy domowej,
- niestabilna jest liczba rodzin niewydolnych opiekuńczo – wychowawczo objętych wsparciem asystenta rodziny (wynika często ze zmian o charakterze migracyjnym),
- zmniejsza się zasób mieszkaniowy gminy.

Tabela 3. Powody przyznania pomocy społecznej w latach 2022-2024.

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin		
	2022	2023	2024
Ubóstwo	178	164	149
Sieroctwo	0	0	0
Bezdomność	6	3	4
Potrzeba ochrony macierzyństwa	12	12	7
Bezrobocie	142	151	138
Niepełnosprawność	122	115	119
Długotrwała lub ciężka choroba	95	110	111

Bezradność w sprawach opiek.-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	53	65	45
W tym:			
Rodziny niepełne	24	35	25
Rodziny wielodzietne	29	29	21
Przemoc w rodzinie	2	0	0
Alkoholizm	4	1	3
Narkomania	0	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	5	4	2
Zdarzenie losowe	0	0	2
Sytuacja kryzysowa	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2025-2027.

Lista znaczących problemów społecznych na terenie gminy Debrzno jest długa. Zaprezentowane powyżej dane obrazują, że najpoważniejsze problemy społeczne, to ubóstwo i bezrobocie. Znaczące wsparcie jest też wypadkową niepełnosprawności oraz długotrwałe i ciężkie choroby. Jak wskazano wcześniej, liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w ostatnich latach jest podobna. Problem ubóstwa i bezrobocia stanowią znaczące wyzwanie. Na terenie gminy Debrzno jest tak od wielu lat i poprawiające się wskaźniki ekonomiczne zmieniają ten stan tylko w określonym zakresie. Zjawisko to jest obecne zarówno na obszarach wiejskich, jak i na obszarach miejskich. Statystyki nie oddają do końca charakteru występowania problemu. Zjawisko ubóstwa i powiązanego często z nim bezrobocia przybiera różne formy. W skrajnych sytuacjach jest to brak środków do życia, czasami utrudnienie dostępu do usług publicznych, lub różne formy społecznej izolacji.

Ubóstwo może mieć też wymiar społeczny lub emocjonalny. W wielu opracowaniach widoczne jest współwystępowanie stygmatyzacji, obniżenia samooceny, wycofania się z życia społecznego i zamknięcia w kręgu problemów międzypokoleniowych. Dużym problemem jest także często trwałe wykluczenie z rynku pracy i połączona z nim utrata umiejętności adaptacyjnych oraz bezradność wychowawcza. Jak wskazują autorzy Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2025-2027, staje się ona często czynnikiem ryzyka odebrania dziecka rodzinie i umieszczenia go w pieczy zastępczej. Funkcjonowanie dzieci w pieczy zastępczej należy do problemów, które w skali gminy kumulują zarówno aspekt społeczny, jak i aspekt finansowy. Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011r art. 191 wynika, że w przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej albo w rodzinnym domu dziecka, gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi określone wydatki:

Tabela 4. Koszty pobytu dzieci w pieczy zastępczej.

Koszty umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej	
I rok pobytu dziecka w pieczy zastępczej	10% kosztów na wychowanie i opiekę dziecka
II rok pobytu dziecka w pieczy zastępczej	30% kosztów na wychowanie i opiekę dziecka
III rok pobytu dziecka w pieczy zastępczej	50% kosztów na wychowanie i opiekę dziecka

Źródło: opracowanie własne

W roku 2024 w pieczy zastępczej znajdowało się łącznie 12 dzieci z terenu gminy Debrzno. Pięcioro dzieci znajdowało się w placówce opiekuńczo-wychowawczej, a siedmioro w rodzinach zastępczych. W roku 2025 w pieczy zastępczej znajdowało się już 15 dzieci (pięcioro w placówce opiekuńczo-wychowawczej, a dziesięcioro w rodzinach zastępczych).

Tabela 5. Liczba dzieci znajdujących się w pieczy zastępczej.

Liczba dzieci znajdujących się w pieczy zastępczej w 2024 i 2025 roku		
	2024	2025
Placówka opiekuńczo-wychowawcza	5	5
Rodziny zastępcze	7	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Wsparcie rodzin niewydolnych wychowawczo ma na celu zmianę funkcjonowania rodziców i powrót dzieci do rodzin biologicznych. Niestety nie zawsze jest to możliwe i część dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej opuszcza ją dopiero w momencie osiągnięcia pełnoletności. Generuje to kolejny problem, który sprowadza się do stworzenia osobom opuszczającym pieczę zastępczą warunków ułatwiających start w dorosłe życie. W wielu przypadkach sytuacja taka wymaga różnorodnych form wsparcia (od zabezpieczenia lokum, po przygotowania różnorodnych form wsparcia – np. mieszkań treningowych).

Wspieranie rodzin wychowujących dzieci jest realizowane przy pomocy asystentów rodziny. Ich zadaniem jest wspieranie rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym. Poniżej umieszczono zestawienie danych dotyczących liczby rodzin korzystających z pomocy asystentów w latach 2022-2024.

Tabela 6. Wspieranie rodziny i pieczy zastępczej w latach 2022-2024 na terenie Gminy Debrzno

Wspieranie rodziny i pieczy zastępczej w roku 2022-2024 na terenie Gminy Debrzno	2022	2023	2024
Liczba rodzin, które korzystały z usług asystentów	24	26	21
Liczba dzieci w tych rodzinach	89	59	52
Liczba rodzin zobowiązanych przez Sąd do pracy z asystentem rodziny	2	1	9
Liczba rodzin, z którymi asystent zakończył pracę	3	3	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Wszystkie świadczenia pomocowe można podzielić na świadczenia pieniężne i świadczenia niepieniężne. Do pierwszej kategorii należą: zasiłki stałe, zasiłki okresowe, zasiłki celowe (w tym specjalne), zasiłki na sprawienie pogrzebu oraz schronienie. Koszty związane z wypłacaniem poszczególnych świadczeń pieniężnych na terenie gminy Debrzno w 2024 roku prezentowały się następująco:

Tabela 7. Świadczenia pieniężne w 2024 roku.

Rodzaj świadczenia	Liczba rodzin objętych pomocą	Kwota
Zasiłek stały	47	334 131,97
Zasiłek okresowy	92	193 691,27
Zasiłek celowy, w tym celowy specjalny	50	42 018,52
Zasiłek na sprawienie pogrzebu	1	4 352,08
Zasiłek celowy w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu”	172	373 500,00
Schronienie	1	28.914,00
RAZEM		976 607,84

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Drugą kategorią świadczeń pomocy społecznej są świadczenia niepieniężne. Do świadczeń niepieniężnych realizowanych w Debrznie należą:

- praca socjalna, której celem jest zwiększenie samodzielności i aktywności rodzin (w roku 2024 pracownicy socjalni prowadzili pracę socjalną w 29 rodzinach),
- poradnictwo specjalistyczne, skierowane do osób i rodzin, które doświadczają trudności życiowych lub potrzebowały wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów (bez kryterium dochodowego),
- zapewnienie posiłku (łącznie dożywianiem w szkołach objęto 164 dzieci, z czego 81 pochodziło z terenów wiejskich),
- usługi opiekuńcze (w 2024 roku usługami opiekuńczymi objęto 43 osoby),
- specjalistyczne usługi opiekuńcze,
- pobyt w domach opieki społecznej,
- udzielenie schronienia.

Ważnym elementem wsparcia są także zasiłki rodzinne i świadczenia opiekuńcze. Na terenie gminy Debrzno w 2024 roku w ramach zasiłków rodzinnych wypłacono kwotę **883.417,13 zł**, z czego 336.768,52 zł wynosiły dodatki do zasiłków rodzinnych, co stanowi ok. 38% ogólnej sumy wypłaty zasiłków. Znacząco większy koszt stanowiły świadczenia opiekuńcze.

Tabela 8. Zasiłki rodzinne i świadczenia opiekuńcze w 2024 roku.

Rodzaj świadczeń	Ilość decyzji pozytywnych	Liczba wspartych osób / dzieci	Wartość
Zasiłku pielęgnacyjne	136	463	1 140 930,24
Świadczenia pielęgnacyjne	59	156	5 085 296,80
Specjalne zasiłki opiekuńcze	0	2	9 920,00

Zasiłki dla opiekuna	0	1	7 440,00
RAZEM:	195	195	6 243 587,04

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Ochrona zdrowia

Poniżej przedstawiono podstawowe informacje na temat ochrony zdrowia na terenie gminy Debrzno. Jak obrazuje to poniższa tabela, na terenie gminy Debrzno funkcjonują dwie przychodnie zdrowia. Jedna z nich stanowi przychodnię podlegającą jednostce samorządowej.

Tabela 9. Przychodnie zdrowia na terenie gminy Debrzno.

Nazwa placówki medycznej	ulica	miejsowość
NZOO "ALMUS"	Strzelecka 2	Debrzno
Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Człuchowie.	Rynek 2	Debrzno

Źródło: opracowanie własne

Jeden z podmiotów medycznych oferuje mieszkańcom również usługi w zakresie rehabilitacji. Znaczącym problemem od wielu lat jest utrudniony dostęp do lekarzy specjalistów. O ile dostęp do lekarzy rodzinnych jest relatywnie dobry, to problematyczne jest zapewnienie mieszkańcom dostępu do poradni specjalistycznych – takich jak poradnia chirurgiczna, ginekologiczna czy kardiologiczna. Na terenie miasta nie ma także poradni psychologicznej. Nasycenie gminy podmiotami medycznymi jest relatywnie małe. W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców na terenie gminy funkcjonują 2 podmioty medyczne. Dla porównania, na terenie całego powiatu człuchowskiego w 2024 roku funkcjonowały 22 przychodnie. Oznaczało to średnią dla powiatu wynoszącą 4 przychodnie na 10 tys. mieszkańców. Ta sama wartość dla województwa pomorskiego wyniosła 5 przychodni na 10 tys. mieszkańców.

Tabela 10. Przychodnie na 10 tys. mieszkańców.

Przychodnie na 10 tys. mieszkańców					
	2020	2021	2022	2023	2024
Gmina Debrzno	1	1	2	2	2
Powiat człuchowski	4	4	4	4	4
Województwo pomorskie	5	5	5	5	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Oficjalne statystyki nie oddają jednak pełnego obrazu sytuacji. Część pacjentów mieszkających na terenie gminy Debrzno korzysta z przychodni położonych poza jej terenem (Człuchów, Lipka). Znaczący problem wykluczenia transportowego (zwłaszcza

osób starszych) powoduje jednak, że jest to rozwiązanie, z którego mogą skorzystać jedynie niektórzy mieszkańcy.

Tabela 11. Liczba ludności na ogólnodostępną aptekę.

Liczba ludności na ogólnodostępną aptekę					
	2020	2021	2022	2023	2024
Gmina Debrzno	4394	4344	4293	4241	b.d.
Powiat człuchowski	4182	4148	4120	4087	b.d.
Województwo pomorskie	3546	3568	3573	3619	b.d.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Powyższe dane pokazują, że mieszkańcy gminy Debrzno mają dostęp do punktów aptecznych. Wskaźnik liczby mieszkańców przypadających na jedną ogólnodostępną aptekę jest co prawda wyższy niż analogiczny wskaźnik dla powiatu człuchowskiego, ale różnica nie jest znacząca. Trochę inna sytuacja ma miejsce w przypadku danych dla całego województwa, bo w tym przypadku wskaźnik jest znacząco niższy.

Gospodarka i rynek pracy

Analiza powodów przyznawania dużej części świadczeń wynika ze złej sytuacji materialnej części mieszkańców. Aby przyrzeć się szczegółowym wskaźnikom, poniżej prezentujemy kluczowe informacje dotyczące sfery gospodarczej oraz kondycji lokalnego rynku pracy.

Tabela 12. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców

Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców					
Jednostka terytorialna	2020	2021	2022	2023	2024
Gmina Debrzno	856	890	889	904	953
Powiat człuchowski	1007	1039	1051	1078	1117
Województwo pomorskie	1351	1407	1461	1515	1567

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców jest na terenie gminy Debrzno znacząco niższa w porównaniu do liczby podmiotów w powiecie człuchowskim i całym województwie. Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

Tabela 13. Osoby fizyczne prowadzące działalność na 10 tys. mieszkańców

Osoby fizyczne prowadzące działalność na 10 tys. mieszkańców					
Jednostka terytorialna	2020	2021	2022	2023	2024
Gmina Debrzno	609	630	624	633	666

Powiat człuchowski	736	756	760	776	798
Województwo pomorskie	990	1033	1072	1113	1149

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Sygnalizowane wcześniej problemy ubóstwa, bezrobocia znajdują w pewnym stopniu odzwierciedlenie w danych dotyczących aktywności zawodowej mieszkańców. W porównaniu do powiatu człuchowskiego i całego województwa, dane dotyczące bezrobocia są niepokojące. W 2024 roku udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym wyniósł aż 7,2%. Dla porównania analogiczny wskaźnik dla powiatu człuchowskiego wyniósł w tym roku 5,8%, a dla województwa pomorskiego tylko 3,1%. Wskaźniki te nie uwzględniają oczywiście bezrobocia nierejestrowanego i mogą stanowić tylko jeden z czynników obrazujących stan lokalnego rynku pracy. Warto zauważyć, że wskaźnik bezrobocia systematycznie się zmniejsza. Nie oznacza to niestety redukcji problemu. W pewnym zakresie wskaźniki są uzależnione od ruchów migracyjnych i zmieniającej się struktury demograficznej. Dużą część osób wyprowadzających się na stałe z terenu gminy Debrzno stanowią bowiem osoby aktywne zawodowo lub będące w wieku produkcyjnym. Oprócz chęci zdobycia wykształcenia, poszukiwanie atrakcyjnego zatrudnienia jest jednym z najważniejszych powodów migracji i odpływu mieszkańców.

Tabela 14. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym.

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym					
Jednostka terytorialna	2020	2021	2022	2023	2024
Gmina Debrzno	8,3	7,9	7,7	7,5	7,2
Powiat człuchowski	6,9	6,6	5,9	5,8	5,8
Województwo pomorskie	4,0	3,4	3,0	3,1	3,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Gmina Debrzno od lat prowadzi aktywne działania mające pobudzać lokalny rynek pracy i tworzyć przestrzeń do powstawania nowych podmiotów gospodarczych. Od lat tworzone i promowane są nowe tereny inwestycyjne, wprowadzane są zachęty podatkowe dla nowych inwestorów i prowadzone działania inkubacyjne (Inkubator Przedsiębiorczości Cierznie). Debrzno jest też miejscem charakteryzującym się dużą aktywnością społeczną – zwłaszcza w kontekście funkcjonowania organizacji pozarządowych. Od kilku lat Debrzno jest siedzibą Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej.

DIAGNOZA W ZAKRESIE POTRZEB PROCESU DEINSTYTUCJONALIZACJI

Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych została przeprowadzona w oparciu o kilka różnych metod zbierania danych. W trakcie badań została zastosowana triangulacja metodologiczna, polegająca na połączeniu różnorodnych i wzajemnie komplementarnych metod i technik badawczych (o charakterze jakościowym i ilościowym).

Badania ilościowe pozwoliły na zebranie danych statystycznych, dotyczących sposobu postrzegania usług społecznych, sposobu ich świadczenia, organizacji usług oraz oczekiwań mieszkańców.

Badania jakościowe pozwoliły na pogłębienie zdobytej wiedzy i uzyskania danych obrazujących perspektywę lokalnych ekspertów, pracowników OPS, pracowników organizacji pozarządowych i odbiorców usług społecznych.

Badania społeczne przeprowadzono na dwóch grupach respondentów, za pomocą następujących metod badawczych:

- badania ilościowe: CAWI, zrealizowane na próbie 113 mieszkańców
- badania jakościowe: seria wywiadów pogłębionych przeprowadzonych z różnymi interesariuszami procesu tworzenia CUS: pracownikami OPS, przedstawicielami organizacji samorządowych, przedstawicielami podmiotów ekonomii społecznej, opiekunami osób niepełnosprawnych oraz odbiorcami usług społecznych.

Tabela 15. Wykorzystane metody badawcze.

Wykorzystane metody badawcze	
Analiza danych zastanych (desk research)	Analiza dostępnych danych statystycznych oraz dokumentów strategicznych
Ankietowe badanie ilościowe metodą CAWI	N=113
Badanie ilościowe: wywiady pogłębione	Seria kilkunastu wywiadów pogłębionych
Konsultacje społeczne	Spotkanie konsultacyjne

DIAGNOZA POTRZEB MIESZKAŃCÓW GMINY DEBRZNO

W niniejszym rozdziale zamieszczono szereg analiz i wniosków będących wynikiem przeprowadzonych badań ilościowych. Przedstawione analizy dotyczą kilka aspektów związanych z oceną funkcjonowania pomocy społecznej na terenie gminy Debrzno, ale także z potrzebami i oczekiwaniami mieszkańców oraz analizą ich wiedzy na temat funkcjonowania instytucji pomocowych oraz samego procesu deinstytucjonalizacji.

Charakterystyka badanej grupy

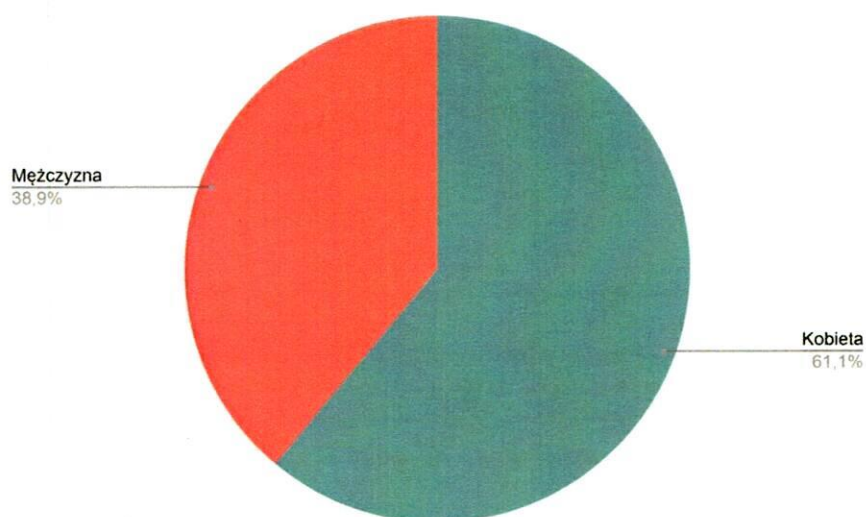
Jak wspomniano wcześniej, badania ilościowe zostały przeprowadzone metodą CAWI. W badaniu wzięło udział łącznie 113 osób. Wśród nich 93,8% stanowili mieszkańcy gminy Debrzno.

Tabela 16. Miejsce zamieszkania respondentów.

Miejsce zamieszkania		
	Częstość	Procent
Mieszkaniec Gminy Debrzno	106	93,8
Mieszkaniec spoza Gminy Debrzno	7	6,2
Ogółem	113	100

W strukturze osób biorących udział w badaniu zauważalna jest delikatna nadreprezentacja kobiet. W próbie badawczej kobiety stanowiły 61,1%, a mężczyźni 38,9%.

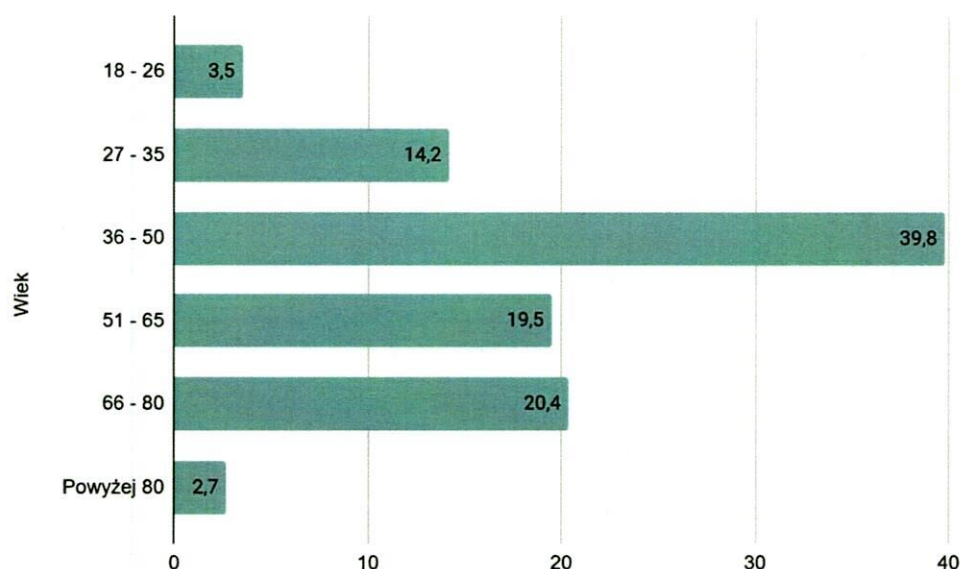
Wykres 8. Udział mężczyzn i kobiet w próbie badawczej.

Jedną z pozyskanych charakterystyk badanej grupy jest też wiek respondentów. Wśród osób, które brały udział w badaniu najliczniejszą kategorię stanowiły osoby w wieku 28-50 lat (39,8,2%). Drugą co do liczebności kategorię stanowiły osoby w wieku 66-80 lat,

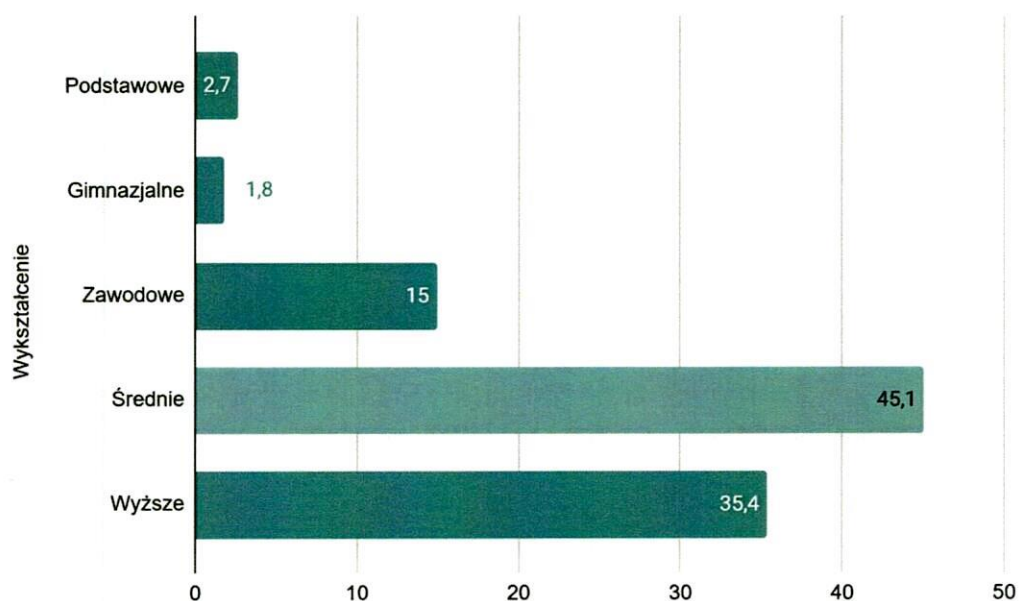
trzecią osoby w wieku 51-65 lat. Respondenci do 35 roku życia stanowili łącznie 17,7% osób biorących udział w badaniu. W próbie znalazły się także osoby po 80 roku życia. Stanowiły łącznie 2,7% respondentów.

Wykres 9. Wiek respondentów

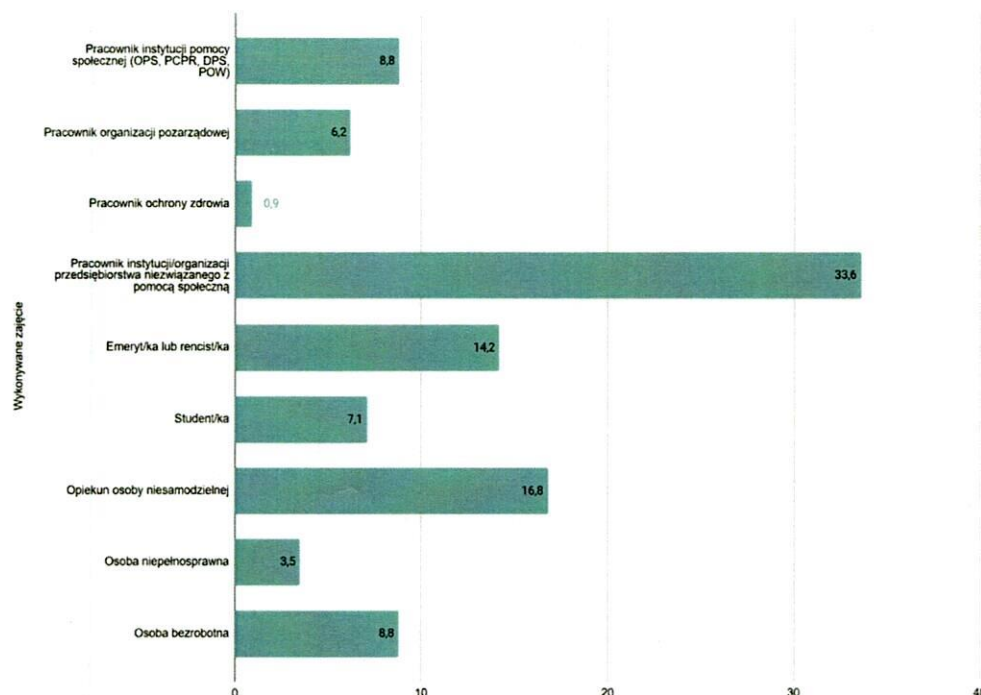
Wśród osób biorących udział w badaniu ankietowym 45,1% stanowiły osoby z wykształceniem średnim. Drugą najliczniejszą kategorię stanowiły osoby z wykształceniem wyższym (35,4% osób badanych), a trzecią osoby z wykształceniem zawodowym (15%).

Wykres 10. Wykształcenie respondentów.

W trakcie realizacji badania respondenci zostali poproszeni także o podanie wykonywanego zajęcia. Większość z nich zadeklarowała, że jest aktywny zawodowo i jest pracownikiem instytucji nie związanej z pomocą społeczną (33,6%). Liczną kategorię stanowili także opiekunowie osób niesamodzielnych (16,8%) oraz emeryci i renciści (14,2%). Ważną kategorię stanowiły także osoby bezrobotne (8,8%) oraz pracownicy instytucji pomocy społecznej (8,8%).

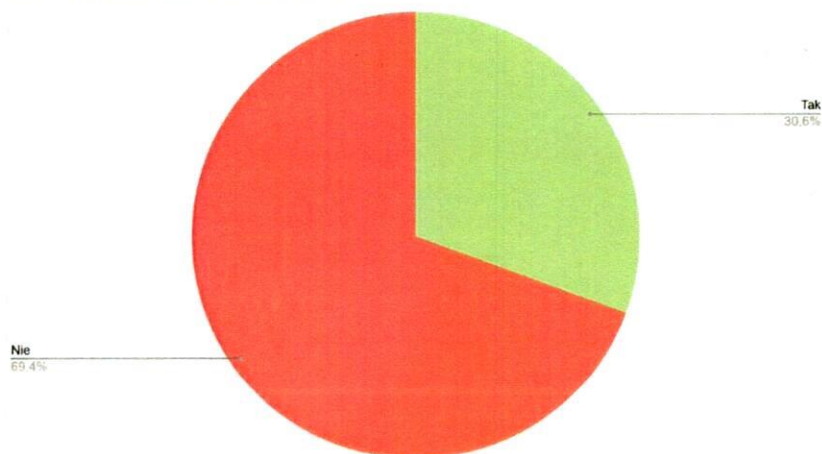
Wykres 11. Wykonywane zajęcie.

Wśród wszystkich badanych 30,6% osób korzystało ze wsparcia pomocy społecznej.

Wykres 12. Osoby korzystające ze wsparcia pomocy społecznej.

Czy korzysta Pan/i ze wsparcia pomocy społecznej?

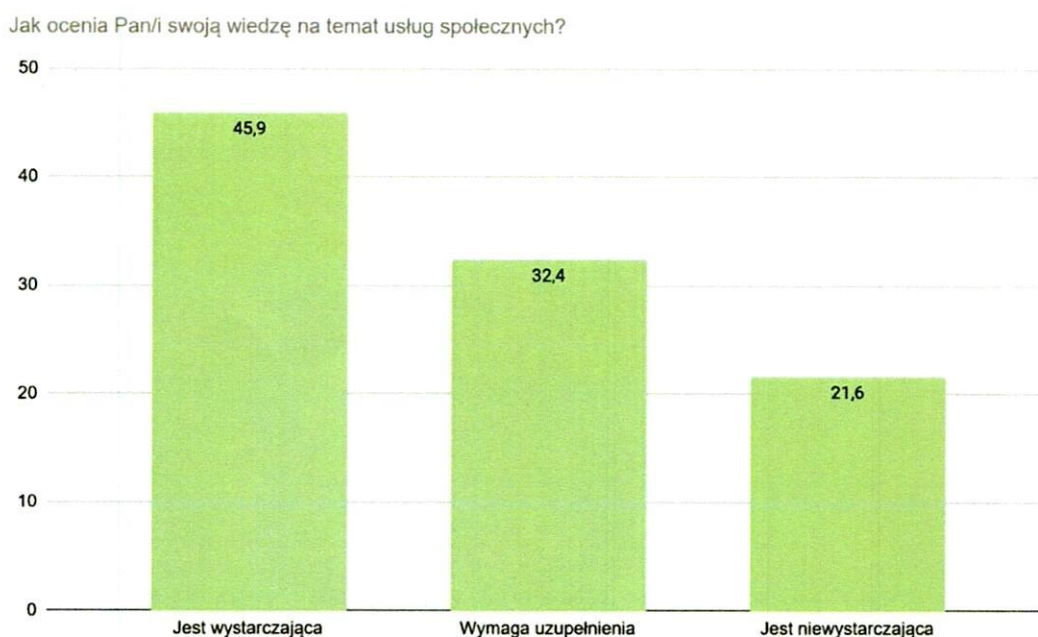

Wiedza na temat pomocy społecznej

Jednym z kluczowych zagadnień poruszonych w trakcie badania było oszacowanie wiedzy respondentów na temat funkcjonowania pomocy społecznej. W tym przypadku poproszono respondentów zarówno o dokonanie oceny subiektywnej, jak i zadano pytania dotyczące oferty pomocowej i procesu deinstytucjonalizacji.

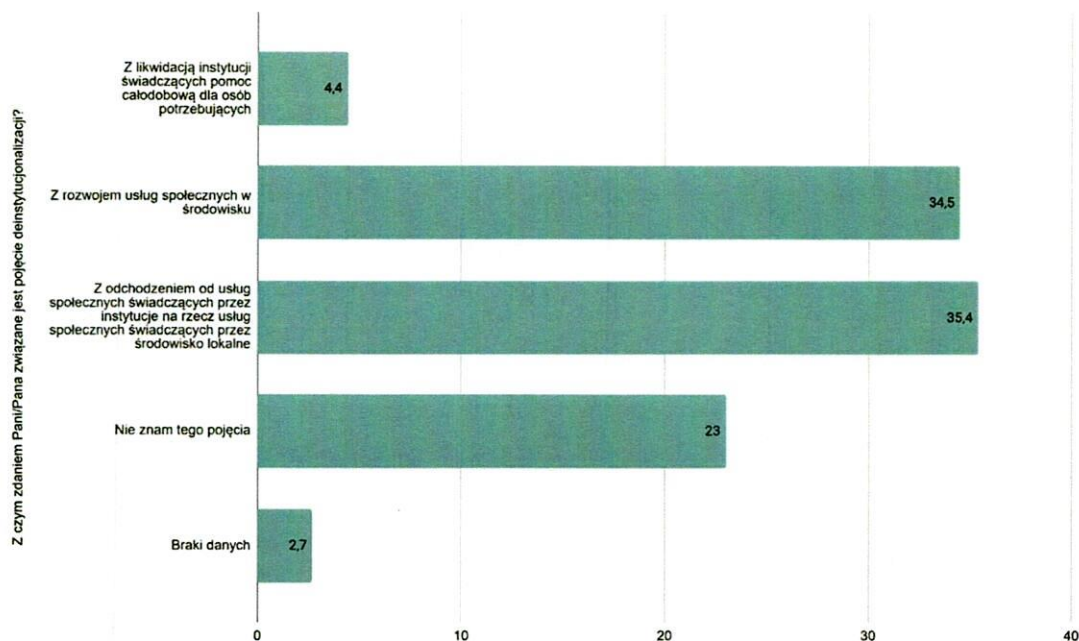
W odpowiedzi na prośbę o dokonanie subiektywnej oceny swojej wiedzy na temat usług społecznych aż 45,9% respondentów uznało, że jest ona wystarczająca. Blisko 1/3 badanych stwierdziło, że ich wiedza wymaga uzupełnienia, a 21,6% ankietowych uznało, że ich wiedza jest niewystarczająca.

Wykres 13. Subiektywna ocena wiedzy respondentów na temat usług społecznych.

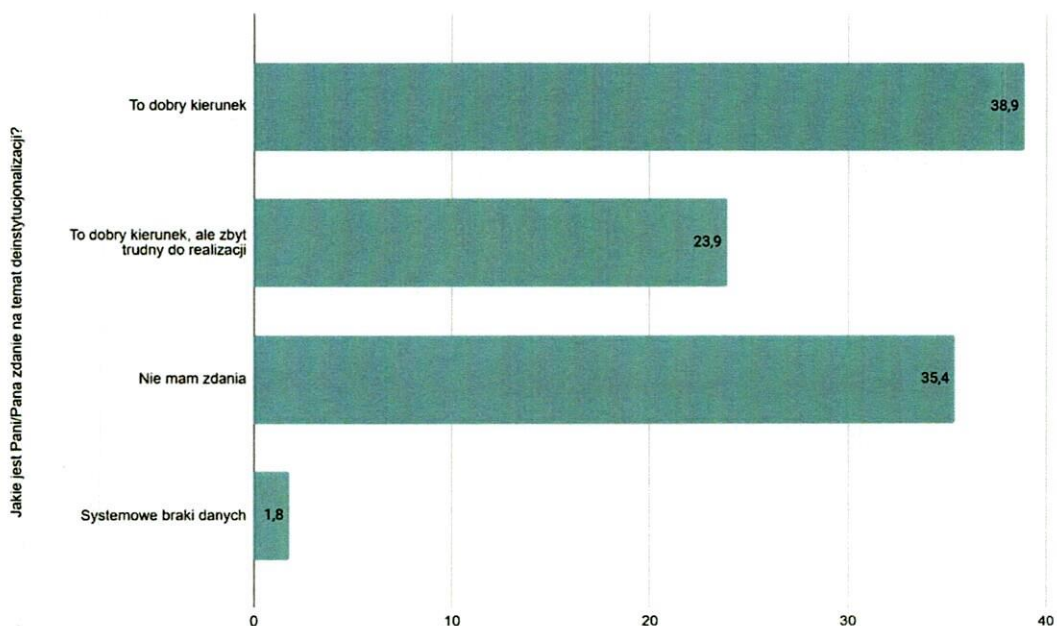
Respondenci zostali także zapytani o to, z czym (ich zdaniem) związane jest pojęcie deinstytucjonalizacji. Blisko 1/4 osób biorących udział w badaniu przyznało, że nie zna tego pojęcia, a 2,7% respondentów nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie. Najliczniejszą kategorię stanowiły osoby, które uznały, że pojęcie deinstytucjonalizacji związane jest z procesem odchodzenia od usług społecznych świadczących przez instytucje na rzecz usług społecznych świadczących przez środowisko lokalne (35,4%). Drugą najliczniejszą odpowiedź stanowiło stwierdzenie, że jest to pojęcie związane z rozwojem usług społecznych w środowisku. Jedynie 4,4% badanych uznało, że deinstytucjonalizacja jest związana z likwidacją instytucji świadczących pomoc całodobową dla osób potrzebujących.

Wykres 14. Z czym związane jest pojęcie deinstytucjonalizacji?

Respondenci zostali poproszeni również o ich zdanie na temat procesu deinstytucjonalizacji. Najliczniejsza grupa uznała, że jest to dobry kierunek (38,9%). Blisko ¼ badanych uznała, że jest to dobry kierunek, ale zbyt trudny do realizacji, a 35,4% badanych nie miało zdania na ten temat.

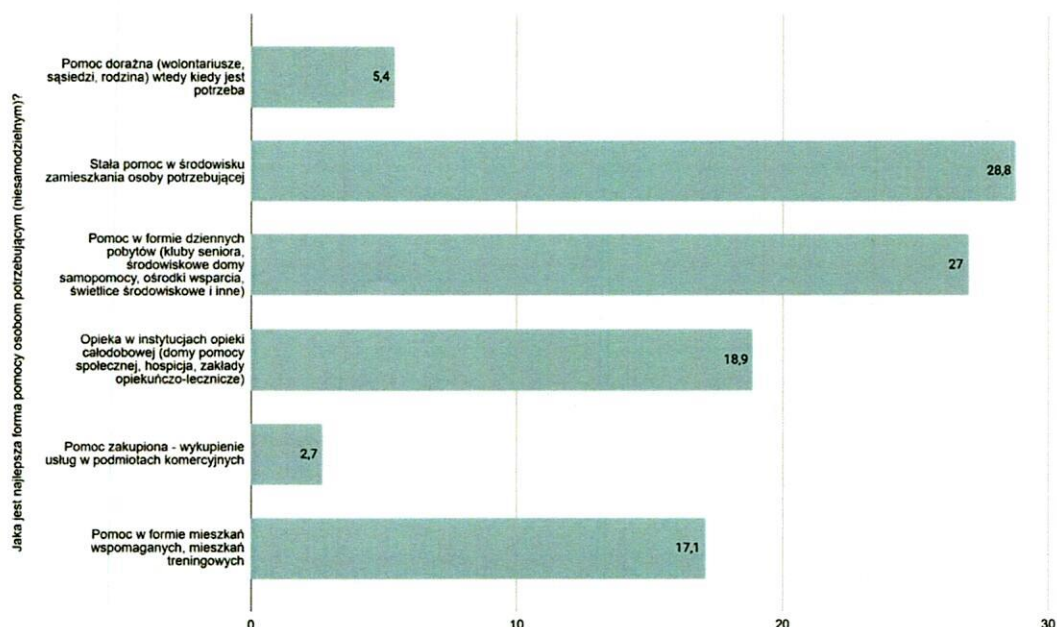
Wykres 15. Zdanie respondentów na temat procesu deinstytucjonalizacji.

Diagnoza potrzeb i formy wsparcia

Realizacja badania ankietowego miała na celu poznanie opinii, potrzeb i oczekiwań mieszkańców w kontekście funkcjonowania opieki społecznej. Osoby biorące udział w badaniu zapytano między innymi o najlepszą formę wsparcia, które może być udzielone osobom potrzebującym. Najliczniejsza grupa badanych odpowiedziała, że formą tą jest stała pomoc w środowisku zamieszkania osoby potrzebującej (28,8% odpowiedzi) oraz pomoc w formie dziennych pobyków (27% badanych). Trzecią najczęściej udzielaną odpowiedzią była opieka w instytucjach opieki całodobowej (18,9%) oraz pomoc w postaci mieszkań wspomaganych i mieszkań treningowych (17,1%).

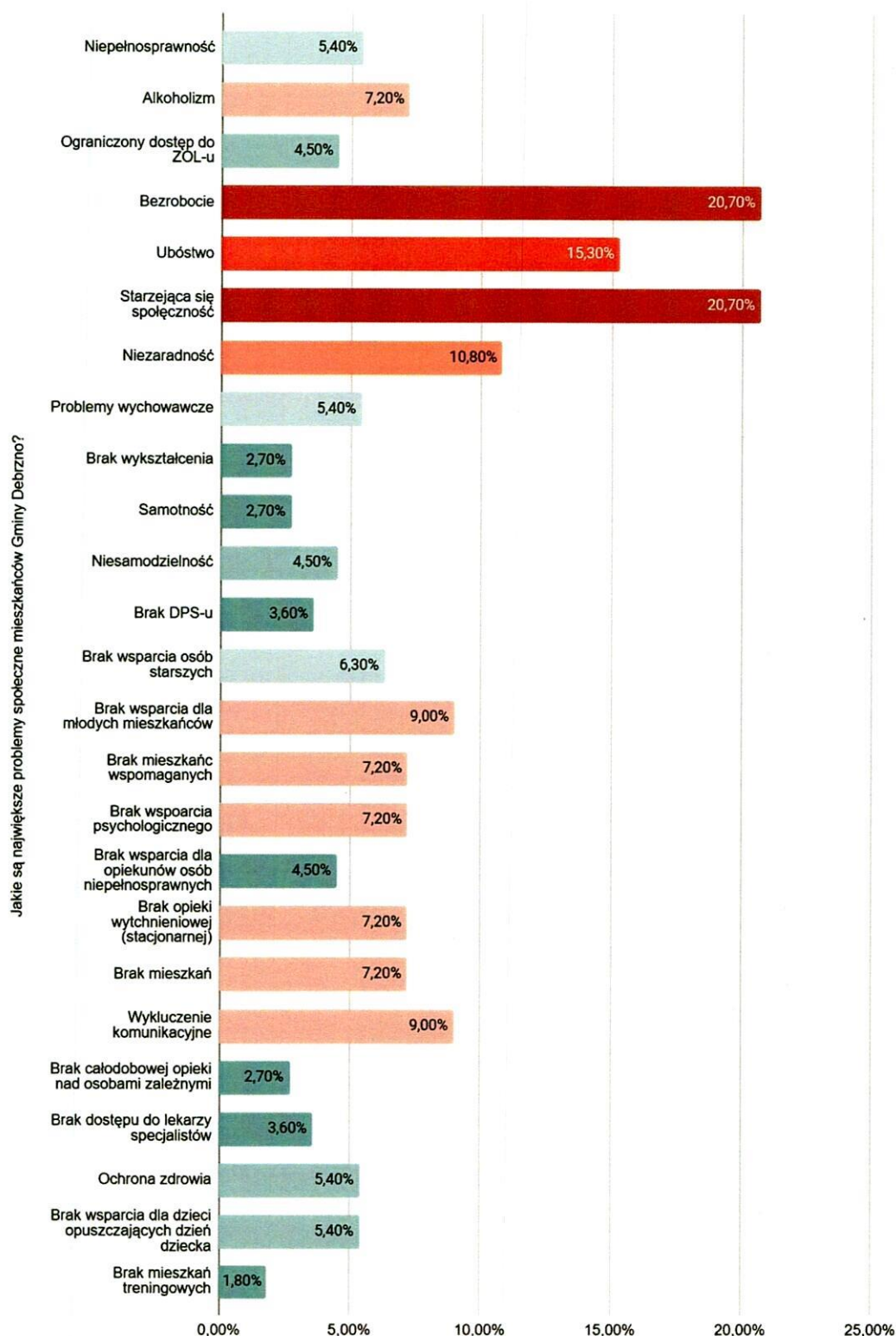
Wykres 16. Najlepsze formy wsparcia dla osób potrzebujących.

Jedną z kluczowych kwestii poruszanych na etapie realizacji badań (również w kontekście deinstytucjonalizacji) była diagnoza potrzeb mieszkańców gminy. W tym kontekście zapytano respondentów między innymi o to jakie ich zdaniem są największe problemy społeczne na terenie gminy. Zadane pytanie miało charakter otwarty. Poniżej zamieszczono zestawienie odpowiedzi. Osoby biorące udział w badaniu udzieliły łącznie 200 wskazań, wśród których najczęściej przytaczane były problemy bezrobocia (20,7 % obserwacji) oraz problem starzejącej się społeczności (20,7% obserwacji). Trzecim najliczniejszym wskazaniem był problem ubóstwa (15,3% obserwacji) oraz problem niezaradności (10,8% obserwacji). Liczne wskazania dotyczyły także braku wsparcia dla młodych mieszkańców (9%), wykluczenia komunikacyjnego (9%), braku opieki wychowawczej (7,2%), braku wsparcia psychologicznego (7,2%), braku mieszkań (7,2%), braku mieszkań wspomaganych (7,2%) oraz (alkoholizmu (7,2%). W zestawieniu

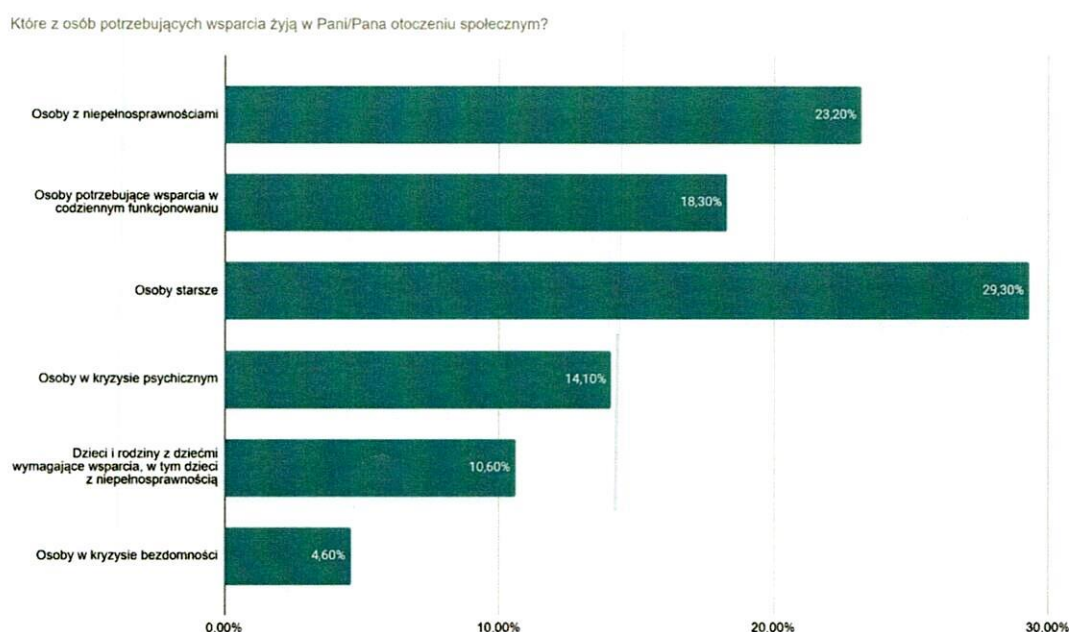
wszystkich wskazań warto wspomnieć też o braku wsparcia osób starszych oraz osób opuszczających pieczę zastępczą.

Wykres 17. Największe problemy społeczne na terenie gminy Debrzno.

Mieszkańcy biorący udział w badaniu zostali również poproszeni o wskazanie kategorii osób wymagających wsparcia, które żyją w ich bezpośrednim otoczeniu.¹ Najliczniejszą wskazaną kategorię stanowiły osoby starsze (29,3%) oraz osoby z niepełnosprawnościami (23,2%). Trzecim wskazaniem były osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (18,3%) oraz osoby w kryzysie psychicznym. Ostatnie dwie kategorie, to: dzieci i rodziny z dziećmi wymagające wsparcia (10,6%) oraz osoby w kryzysie bezdomności (4,6%).

Wykres 18. Osoby potrzebujące wsparcia, żyjące w otoczeniu respondentów.

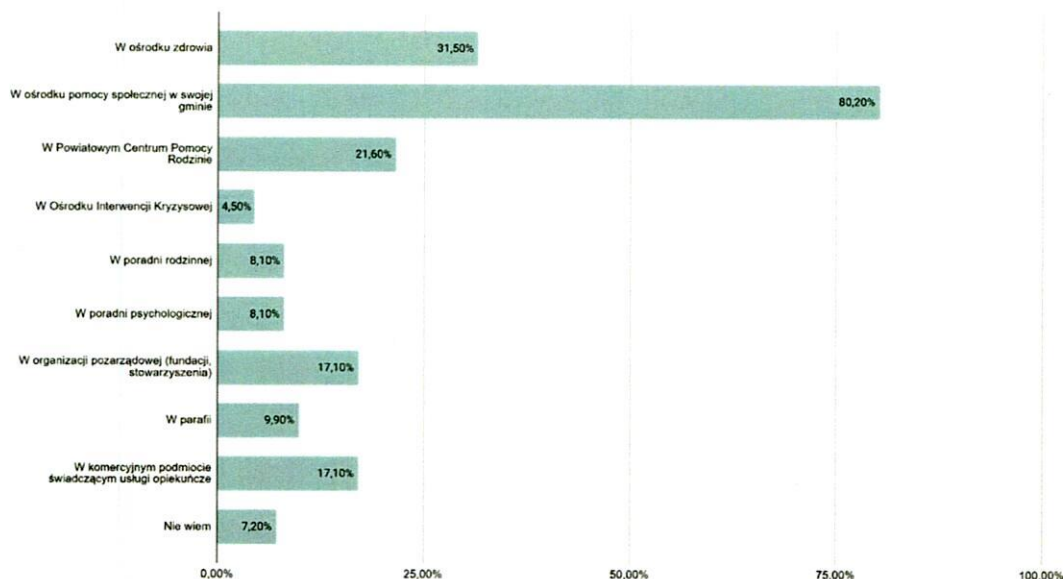

Ważnym aspektem wiedzy dotyczącej form wsparcia jest poprawna identyfikacja miejsc lub instytucji, w których można poszukiwać wsparcia. W trakcie badań poproszono respondentów o określenie miejsc, w których szukaliby pomocy w kontekście osób niesamodzielnych i osób znajdujących się w kryzysie psychicznym. W pierwszym przypadku większość osób biorących udział w badaniu uznała, że w pierwszej kolejności zgłosiła by się po pomoc do Ośrodka Pomocy Społecznej (80,2% obserwacji) oraz do lokalnego ośrodka zdrowia (31,5% obserwacji). Trzecim wskazaniem było Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (21,6% obserwacji).

¹ Każda z osób biorących udział w badaniu mogła udzielić kilku odpowiedzi. Przedstawione wyniki nie sumują się do 100%, ponieważ są zestawieniem liczby obserwacji. Wyniki prezentują liczbę respondentów, którzy udzielili konkretnej odpowiedzi a nie liczbę samych odpowiedzi.

Wykres 19. Miejsca poszukiwania pomocy dla osób niesamodzielnych.

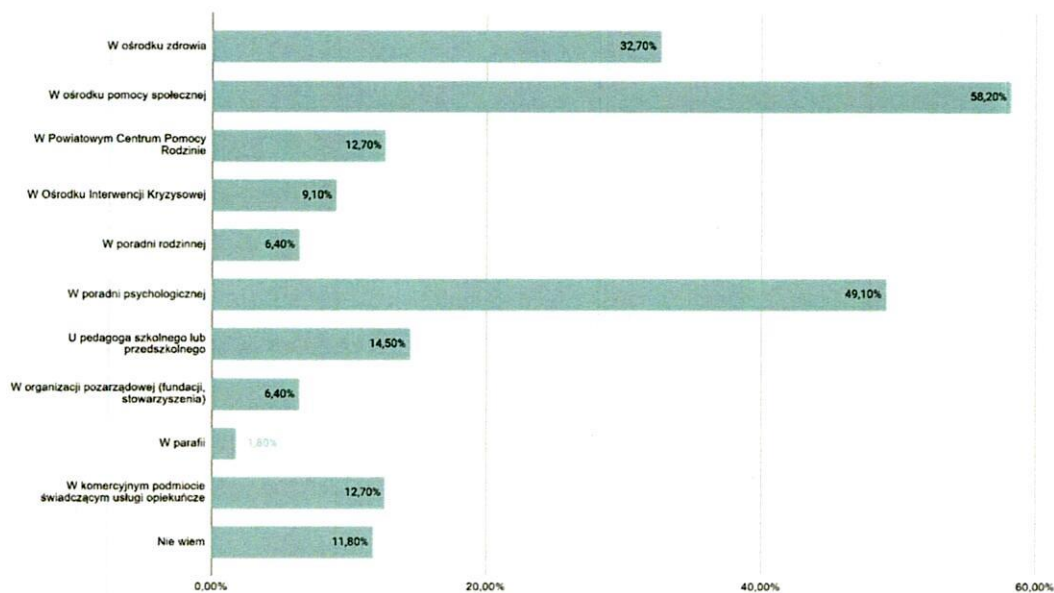
Jeśli w Pani/Pana otoczeniu (rodzinnym, społecznym) znajdzie się osoba niesamodzielną (z niepełnosprawnością, starsza wymagająca całodobowej opieki) i będzie potrzebowała pomocy, to gdzie będzie jej Pan/i szukać?

W przypadku osób znajdujących się w kryzysie psychicznym wskazania były już inne. Nadal pierwszym miejscem, w którym mieszkańcy szukali by pomocy byłby OPS (58,2% wskazań), ale na kolejnym miejscu znalazła się już poradnia psychologiczna (49,1%).

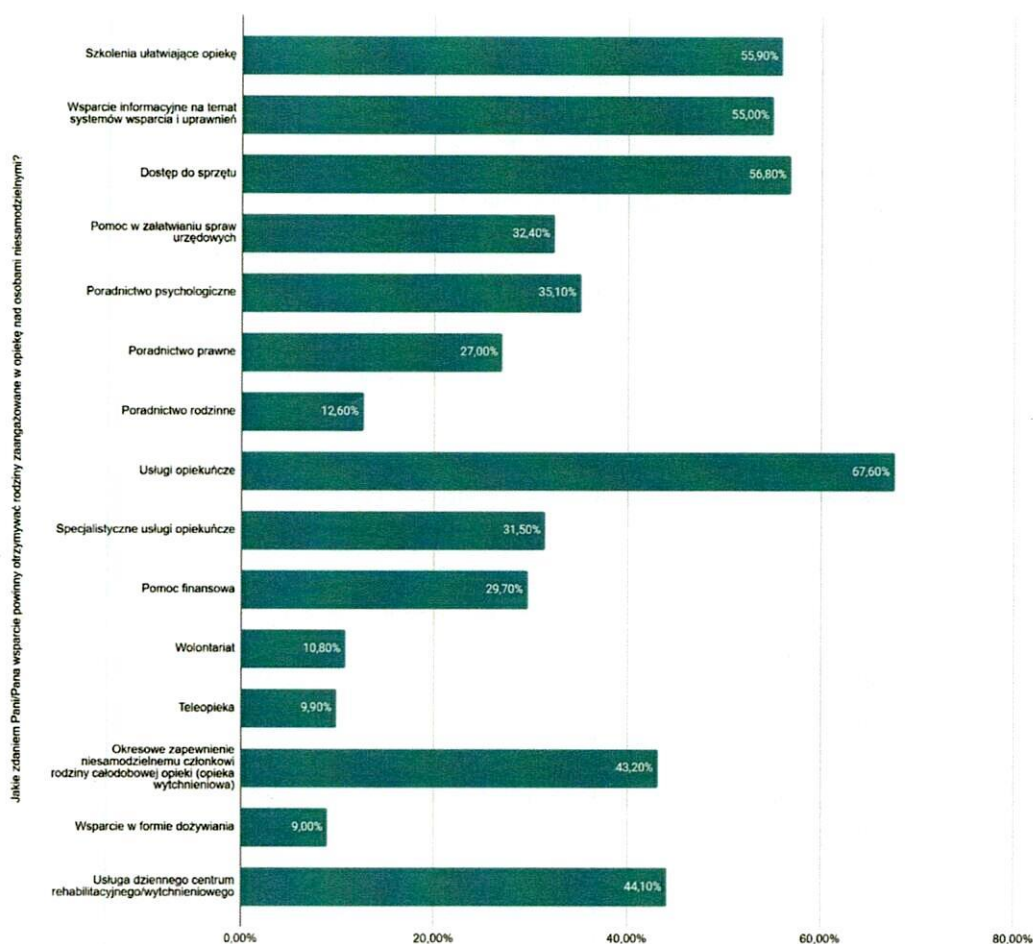
Wykres 20. Miejsca poszukiwania pomocy dla osób znajdujących się w kryzysie psychicznym.

Jeśli w Pani/Pana otoczeniu (rodzinnym, społecznym) znajdzie się osoba w kryzysie psychicznym i będzie potrzebowała pomocy, to gdzie by jej Pan/i szukała?

Ważnym aspektem poruszonym w trakcie badań było także wsparcie jakie powinny otrzymywać rodziny zaangażowane w opiekę nad osobami niesamodzielnymi. W przypadku odpowiedzi na to pytanie uzyskano relatywnie duże zróżnicowanie odpowiedzi. Duża liczba ankietowanych wskazała na usługi opiekuńcze (67,6%), szkolenia ułatwiające opiekę (55,9%), wsparcie informacyjne (55%) oraz dostępu o sprzętu (56,8%). Dużo wskazań dotyczyło także zapewnienia okresowej całodobowej opieki wytchnieniowej (43,2%) oraz dziennej opieki wytchnieniowej (44,1%).

Wykres 21. Wsparcie, które powinny otrzymywać rodziny zaangażowane w opiekę nad osobami niesamodzielnymi.

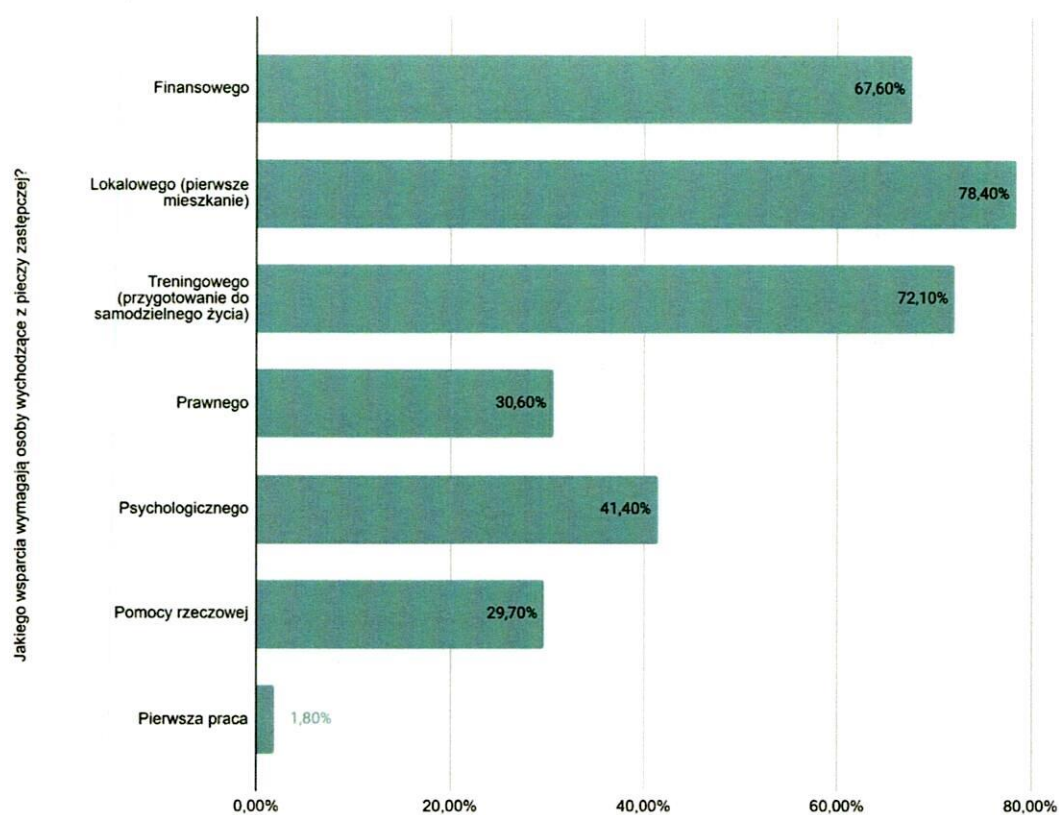
Respondenci zostali również zapytani o formy wsparcia, które powinny otrzymać rodziny nie radzące sobie z codziennym funkcjonowaniem. W przypadku tego zagadnienia, najwięcej wskazań uzyskały odpowiedzi dotyczące szkoleń (47,7%), wsparcia informacyjnego (45%) oraz pomocy ze strony środowiska lokalnego (42,3%). Relatywnie dużo wskazań uzyskała także odpowiedź dotycząca konieczności zapewnienia poradnictwa psychologicznego (39,6%).

Tabela 17. formy wsparcia, które powinny otrzymać rodziny nie radzące sobie z codziennym funkcjonowaniem.

Jakiego typu wsparcia potrzebują rodziny, które nie radzą sobie z codziennym funkcjonowaniem?		% odpowiedzi	% obserwacji
Szkolenia wspierające bycie rodzicem	53	10,40%	47,70%
Wsparcie informacyjne na temat systemów wsparcia i uprawnień	50	9,80%	45,00%
Pomoc rzeczowa	28	5,50%	25,20%
Pomoc w załatwianiu spraw urzędowych	31	6,10%	27,90%
Psychoterapia	34	6,70%	30,60%
Pomoc w gospodarowaniu finansami	26	5,10%	23,40%
Poradnictwo prawne	23	4,50%	20,70%
Poradnictwo psychologiczne	44	8,60%	39,60%
Korepetycje dla dzieci	34	6,70%	30,60%
Pomoc w prowadzeniu gospodarstwa domowego	29	5,70%	26,10%
Doradztwo zawodowe	22	4,30%	19,80%
Wolontariat	11	2,20%	9,90%
Teleopieka	4	0,80%	3,60%
Wsparcie w formie dożywiania	15	2,90%	13,50%
Usługi opiekuńcze	18	3,50%	16,20%
Pomoc finansowa	6	1,20%	5,40%
Asystent rodziny	18	3,50%	16,20%
Pomoc ze strony osób ze środowiska lokalnego (sąsiedzi, podmioty społeczne, parafia)	47	9,20%	42,30%
Dostęp do mieszkań treningowych i związanego z nimi wsparcia	17	3,30%	15,30%
	510	100,00%	459,50%

Ostatnim analizowanym zagadnieniem było pytanie o formę wsparcia, którą powinno się zapewnić osobom opuszczającym pieczę zastępczą. Wśród wszystkich uzyskanych odpowiedzi dotyczyły konieczności zapewnienia wsparcia lokalowego (78,4%), zapewnienia mieszkania treningowego (72,1%) oraz wsparcia finansowego (67,6%).

Wykres 22. Formy wsparcia, które powinny być zapewnione osobom opuszczającym pieczę zastępczą.

SYNTEZA DZIAŁAŃ DIAGNOSTYCZNYCH

Przeprowadzone analizy danych zastanych, dokumentów strategicznych i badań ilościowych zostały uzupełnione serią wywiadów pogłębionych. Wszystkie wnioski badawcze i analizy szczegółowe zostały zawarte w osobnym opracowaniu dotyczącym diagnozy zasobów i wyzwań dotyczących usług społecznych realizowanych na terenie gminy Debrzno². Poniżej zamieszczono syntetyczne podejście do przeprowadzonych analiz, które zawiera główne wnioski i rekomendacje.

Stopień zabezpieczenia potrzeb pomocowych

Analiza stanu faktycznego, sprawozdań oraz wyników badań wskazuje, że duża część oczekiwań mieszkańców i potrzeb w kontekście usług pomocy społecznej jest realizowana. Wskazywane braki mają charakter złożony i częściowo wynikają z czynników zewnętrznych. Przyczyną nierealizowania usług społecznych są ograniczone środki finansowe i ograniczona liczba instytucji i organizacji społecznych, ograniczona liczba usług ochrony zdrowia oraz specjalistów w obszarze ochrony zdrowia psychicznego.

Diagnoza potrzeb kadrowych

Przeprowadzenie procesu deinstytucjonalizacji tj. przejścia z instytucji do opieki środowiskowej wymaga również wykwalifikowanego personelu przygotowanego do świadczenia usług społecznych – szczególnie personelu asystencko-opiekuńczego. Do najważniejszych potrzeb kadrowych należą: szkolenia specjalistyczne, podnoszenie kompetencji kadry, utworzenie systemu wsparcia personelu świadczącego usługi społeczne wprowadzenie systemu pracy metodą OSL.

Diagnoza w zakresie usług nierealizowanych

Mieszkańcy najczęściej wskazują na deficyty związane z dostępem do ochrony zdrowia (a zwłaszcza z dostępem do lekarzy specjalistów). Część pożądanых usług jest też nierealizowana ponieważ brak jest odpowiedniego zaplecza technicznego i bazy lokalowej. Badania i analizy wskazują, że na terenie gminy istnieje potrzeba dostępu do okresowej całodobowej opieki wytchnieniowej (mimo, że jest realizowana opieka kilkugodzinna) oraz konieczność zapewnienia mieszkań wspomaganych i mieszkań wspomaganych i mieszkań treningowych. Potrzeby te wynikają przede wszystkim z konieczności wsparcia opiekunów osób niesamodzielnych oraz wsparcia osób

² Lokalny Program Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych zawiera większość analiz dokonanych na podstawie zebranych danych ilościowych i jakościowych. Pozostałe dane analityczne zostały zebrane w „Diagnozie zasobów i wyzwań dotyczących usług społecznych na terenie Gminy Debrzno”.

pozostających bez opiekunów (mieszkania wspomagane) oraz osób opuszczających pieczę zastępczą i wychodzących z bezdomności (mieszkania treningowe).

Czynniki zewnętrzne wpływające na stopień zaspokojenia potrzeb.

Wśród wielu czynników wpływających na zakres oczekiwanego wsparcia są przede wszystkim zdiagnozowane problemy związane z ubóstwem, rosnącą liczbą osób starszych, depopulacją oraz zjawiskami takimi jak powszechne wykluczenie transportowe lub niedostateczne zabezpieczenie potrzeb związanych z usługami zdrowotnymi, rehabilitacyjnymi lub wsparciem psychologicznym. Utrudnienia w dostępie do wielu usług wymagają interwencji w wielu obszarach, ale kluczowy wydaje się problem komunikacyjny (rozumiany jako problem wykluczenia komunikacyjnego część mieszkańców gminy – zwłaszcza w kontekście połączeń komunikacyjnych z większymi ośrodkami miejskimi).

Część wdrożeniowa

CELE DZIAŁANIA I PLANU DEINSTYTUCJONALIZACJI

Cel główny I – Deinstytucjonalizacja usług społecznych

Cel szczegółowy 1.1 – Zapewnienie mieszkańcom gminy Debrzno dostępu do szerokiego zakresu usług społecznych

Działania:

1. Przekształcenie Ośrodka Pomocy Społecznej w Centrum Usług Społecznych
2. Tworzenie warunków do przejścia od opieki instytucjonalnej do wsparcia w społeczności (przeniesienie osób z placówek stacjonarnych do mieszkań wspomaganych, rodzinnych domów pomocy, ośrodków wsparcia i innych form środowiskowych)
3. Wzmacnianie współpracy międzysektorowej (zwiększenie współpracy między różnymi instytucjami, np. ośrodkami pomocy społecznej, placówkami oświatowymi, organizacjami pozarządowymi)

Cel główny II – Wsparcie rodzin z dziećmi oraz rozwój pieczy zastępczej

Cel szczegółowy 2.1 – Usprawnianie systemu pomocy rodzinom w zakresie pełnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczej

Działania:

1. Zwiększenie kompetencji wychowawczych rodziców
2. Zapewnienie wsparcia rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze ze strony asystenta rodziny
3. Wsparcie psychologiczne dla rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych
4. Monitorowanie i kontrolowanie sytuacji środowisk rodzinnych, w których występuje przemoc domowa, poprzez wszczynanie procedury „Niebieskie Karty”
5. Redukcja problemu uzależnień oraz działania zapobiegające ich rozwojowi poprzez organizowanie kampanii informacyjnych oraz wprowadzenie programów reintegracji społecznej dla osób, które przeszły proces leczenia

Cel szczegółowy 2.2 – Przystosowanie środowiska, w którym dorasta dziecko do działań wspierających jego rozwój

1. Kontynuowanie i rozszerzenie działania placówek wsparcia dziennego dla dzieci i rodzin (również w formie terapeutycznej)

2. Zapewnienie alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży
3. Wspomaganie rodzin w opiece nad dziećmi w wieku przedszkolnym i młodszym
4. Zmniejszenie skali przemocy domowej poprzez poprawę dostępu do opieki środowiskowej, wsparcia psychologicznego oraz działania edukacyjne

Cel szczegółowy 2.3 – Usprawnienie i rozwinięcie systemu pieczy zastępczej

1. Promocja idei rodzinnych form pieczy zastępczej
2. Zapewnienie poradnictwa i tworzenie systemu wsparcia (psychologicznego i prawnego) dla rodziców tworzących rodziny zastępcze
3. Zapewnienie wsparcia psychologicznego dla dzieci przebywających w pieczy zastępczej
4. Prowadzenie działań mających na celu tworzenie warunków do powrotu dzieci będących w pieczy zastępczej do rodziców biologicznych
5. Tworzenie warunków umożliwiających osobom osiągnięciem dorosłość i opuszczającym pieczę zastępczą do sprawnej integracji społecznej, poprzez tworzenie mieszkań treningowych i programów integracyjnych
6. Stworzenie warunków do ustanowienia rodzin wspierających

Cel główny III – Promocja i ochrona zdrowia

Cel szczegółowy 3.1 – Promocja zdrowego stylu życia w aspekcie fizycznym i psychicznym

1. Organizowanie kampanii informacyjnych i edukacyjnych na temat zdrowia, zwiększających świadomość społeczną w tym zakresie.
2. Wprowadzenie programów promocji zdrowia psychicznego do szkół dla dzieci, młodzieży oraz rodziców.
3. Realizacja wsparcia psychologicznego dla mieszkańców.

Cel szczegółowy 3.2 – Likwidowanie barier dostępu do usług zdrowotnych

1. Zwiększenie liczby usług zdrowotnych świadczonych na terenie Gminy.
2. Zwiększenie dostępności w zakresie wsparcia psychologicznego
3. Rozszerzanie współpracy z organizacjami społecznymi działającymi w zakresie zdrowia
4. Integracja osób będących w kryzysie psychicznym
5. Wspieranie organizacji działań profilaktycznych w zakresie zdrowia
6. Działania zmierzające do ograniczenia zjawiska wykluczenia komunikacyjnego

Cel główny IV – Wsparcie seniorów i osób z niepełnosprawnością

Cel szczegółowy 4.1 – Zwiększanie aktywności społecznej i samodzielności osób starszych i osób z niepełnosprawnościami

1. Rozwój aktywności społecznej i integracji osób starszych poprzez działalność dziennych placówek pobytu i klubów seniora
2. Wspieranie funkcjonowania i aktywizacja osób z niepełnosprawnościami poprzez funkcjonowanie świetlic lub klubów dziennych
3. Utworzenie Uniwersytetu Trzeciego Wieku
4. Organizację corocznego cyklu wydarzeń skierowanych do seniorów – Debrzańskie Dni Seniora
5. Współpraca z organizacjami pozarządowymi
6. Tworzenie mieszkań wspomaganych dla osób niesamodzielnych

Cel szczegółowy 4.2 – Wsparcie opiekunów osób starszych i osób niesamodzielnych

1. Rozwój programów wsparcia (szkoleniowego, psychologicznego, prawnego) dla opiekunów osób starszych i osób niesamodzielnych
2. Rozwój wsparcia w formie opieki wytchnieniowej – w formie wsparcia asystenta osobistego
3. Rozwój całodobowej stacjonarnej opieki wytchnieniowej na terenie gminy

Cel szczegółowy 4.3 – Likwidacja barier społecznych dla osób z niepełnosprawnościami i seniorów.

1. Dostosowanie przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz seniorów.
2. Angażowanie społeczności lokalnej w działania wolontaryjne na rzecz seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami

Cel główny V – Przeciwdziałanie zjawisku ubóstwa i wykluczenia społecznego

Cel szczegółowy 5.1 – Zmniejszenie wskaźnika ubóstwa poprzez poprawę warunków życia mieszkańców Gminy, szczególnie uwzględniając osoby żyjące poniżej minimum egzystencji

1. Udzielanie pomocy i wsparcia osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, tj. osobom ubogim, zadłużonym, opuszczającym pieczę zastępczą, opuszczającym zakłady karne, doświadczającym przemocy domowej
2. Aktywizacja osób bezrobotnych, nieaktywnych zawodowo i przeciwdziałanie wykluczeniu ekonomicznemu

Cel szczegółowy 5.2 – Zmniejszenie liczby osób w kryzysie bezdomności poprzez zapewnienie im schronienia oraz działania zapobiegawcze

1. Wprowadzenie mieszkań wspomaganych i treningowych dla osób znajdujących się w kryzysowej sytuacji
2. Ścisła współpraca z instytucjami i organizacjami zajmującymi się pomocą osobom bezdomnym
3. Utworzenie zespołu interwencyjnego zajmującego się wsparciem osób bezdomnych, opuszczającym zakłady karne, opuszczającym pieczę zastępczą i osobom narażonym na przemoc domową

SYSTEM MONITOROWANIA I EWALUACJI

Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w gminie Debrzno podlega monitoringowi, który umożliwia ocenę postępów i skuteczności procesu przenoszenia działań z instytucji do środowiska lokalnego. System monitoringu wzmacnia potencjał skutecznego zarządzania deinstytucjonalizacją, dostosowując lokalne zasoby i możliwości do rzeczywistych potrzeb mieszkańców. Celem ewaluacji jest natomiast oszacowanie stopnia osiągnięcia zakładanych celów i rezultatów. Wyniki ewaluacji okresowej służą również ewentualnym modyfikacjom Lokalnego Programu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych.

Proces ewaluacji Lokalnego Programu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w Gminie Debrzno opiera się na ocenie procesu realizacji działań i osiągniętych efektów, ocenie wdrażania i zarządzania oraz opracowaniu rekomendacji do kontynuacji planu rozwoju usług społecznych.

Działania ewaluacyjne będą prowadzone co dwa lata. W ramach ewaluacji należy przyjąć jedną z niżej wymienionych technik badawczych, tj.: analizę dokumentów, badanie ankietowe adresatów, badanie poprzez zogniskowany wywiad grupowy realizatorów.

Przyjęte kryteria ewaluacji Planu Deinstytucjonalizacji to:

Kryterium skuteczności (plan a wykonanie) – rozumiane jako stopień realizacji zaplanowanych celów i efektów Planu.

Kryterium efektywności – ocena sprawności wdrażania i prawidłowości zarządzania Planem, ewentualnych trudności w jego realizacji.

Kryterium użyteczności – ocena dopasowania założeń Planu do potrzeb jego odbiorców i realizatorów.

Kryterium trafności – rozumiane jako stopień, w jakim zaplanowane cele odpowiadają zidentyfikowanym problemom.

Cel główny I - Deinstytucjonalizacja usług społecznych	
Cele szczegółowe	Wskaźniki
Cel szczegółowy 1.1 – Zapewnienie mieszkańcom gminy Debrzno dostępu do szerokiego zakresu usług społecznych	Liczba utworzonych Centrów Usług Społecznych
Cel główny II – Wsparcie rodzin z dziećmi oraz rozwój pieczy zastępczej	
Cel szczegółowy 2.1 – Usprawnianie systemu pomocy rodzinom w zakresie pełnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczej	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny Liczba osób korzystających z poradnictwa psychologicznego i prawnego dla osób doświadczających przemocy domowej
Cel szczegółowy 2.2 – Przystosowanie środowiska, w którym dorasta dziecko do działań wspierających jego rozwój	Liczba osób korzystających z poradnictwa psychologicznego i prawnego dla osób doświadczających przemocy domowej Liczba dzieci uczęszczających ze żłobków Liczba dzieci korzystających z placówek wsparcia dziennego
Cel szczegółowy 2.3 – Usprawnienie i rozwinięcie systemu pieczy zastępczej	Liczba rodzin zastępczych działających na terenie gminy Debrzno Liczba osób, które opuszczają pieczę zastępczą, którym zapewniono wsparcie w

	formie mieszkania treningowego Liczba ustanowionych rodzin wspierających
Cel główny III – Promocja i ochrona zdrowia	
Cel szczegółowy 3.1 – Promocja zdrowego stylu życia w aspekcie fizycznym i psychicznym	Liczba zrealizowanych kampanii informacyjnych Liczba osób korzystających z wsparcia psychologicznego
Cel szczegółowy 3.2 – Likwidowanie barier dostępu do usług zdrowotnych	Liczba dostępnych połączeń komunikacyjnych z miastem powiatowym Liczba dostępnych lekarskich gabinetów specjalistycznych
Cel główny IV – Wsparcie seniorów i osób z niepełnosprawnością	
Cel szczegółowy 4.1 – Zwiększanie aktywności społecznej i samodzielności osób starszych i osób z niepełnosprawnościami	Liczba osób korzystających z opieki wytchnieniowej w formie asystenta osobistego Liczba osób korzystających z opieki wytchnieniowej w formie całodobowej
Cel szczegółowy 4.2 – Likwidacja barier społecznych dla osób z niepełnosprawnościami i seniorów	Liczba budynków użyteczności publicznej dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych
Cel główny V – Przeciwdziałanie zjawisku ubóstwa i wykluczenia społecznego.	
Cel szczegółowy 5.1 – Zmniejszenie wskaźnika ubóstwa poprzez poprawę warunków życia mieszkańców Gminy, szczególnie uwzględniając osoby żyjące poniżej minimum egzystencji	Spadek wskaźnika bezrobocia na terenie gminy
Cel szczegółowy 5.2 – Zmniejszenie liczby osób w kryzysie bezdomności poprzez zapewnienie im schronienia oraz działania zapobiegawcze	Liczba osób korzystających z mieszkań treningowych Liczba osób wychodzących z kryzysu bezdomności

Spis ilustracji

Wykres 1. Liczba mieszkańców z podziałem na płeć.....	3
Wykres 2. Liczba mieszkańców gminy Debrzno z podziałem na miejsce zamieszkania.....	4
Wykres 3. Liczba mieszkańców gminy na przestrzeni lat 2015-2024.....	4
Wykres 4. Odsetek mieszkańców miasta i terenów wiejskich w latach 2015-2024.....	5
Wykres 5. Liczba mieszkańców wg kategorii wiekowych.....	6
Wykres 6. Mieszkańcy w wieku poprodukcyjnym w latach 2015-2024.....	6
Wykres 7. Wskaźnik obciążenia osobami starszymi.....	7
Wykres 8. Udział mężczyzn i kobiet w próbie badawczej.....	20
Wykres 9. Wiek respondentów.....	21
Wykres 10. Wykształcenie respondentów.....	21
Wykres 11. Wykonywane zajęcie.....	22
Wykres 12. Osoby korzystające ze wsparcia pomocy społecznej.....	22
Wykres 13. Subiektywna ocena wiedzy respondentów na temat usług społecznych.....	23
Wykres 14. Z czym związane jest pojęcie deinstytucjonalizacji?.....	24
Wykres 15. Zdanie respondentów na temat procesu deinstytucjonalizacji.....	24
Wykres 16. Najlepsze formy wsparcia dla osób potrzebujących.....	25
Wykres 17. Największe problemy społeczne na terenie gminy Debrzno.....	26
Wykres 18. Osoby potrzebujące wsparcia, żyjące w otoczeniu respondentów.....	27
Wykres 19. Miejsca poszukiwania pomocy dla osób niesamodzielnych.....	28
Wykres 20. Miejsca poszukiwania pomocy dla osób znajdujących się w kryzysie psychicznym.....	28
Wykres 21. Wsparcie, które powinny otrzymywać rodziny zaangażowane w opiekę nad osobami niesamodzielnymi.....	29
Wykres 22. Formy wsparcia, które powinny być zapewnione osobom opuszczającym pieczę zastępczą.....	31

Spis tabel

Tabela 1. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców w latach 2020-2023.....	11
Tabela 2. Formy wsparcia na terenie gminy Debrzno w latach 2022-2024.....	12
Tabela 3. Powody przyznania pomocy społecznej w latach 2022-2024.	12
Tabela 4. Koszty pobytu dzieci w pieczy zastępczej.....	13
Tabela 5. Liczba dzieci znajdujących się w pieczy zastępczej.....	14
Tabela 6. Wspieranie rodziny i pieczy zastępczej w latach 2022-2024 na terenie Gminy Debrzno	14
Tabela 7. Świadczenia pieniężne w 2024 roku.....	15
Tabela 8. Zasiłki rodzinne i świadczenia opiekuńcze w 2024 roku.....	15
Tabela 9. Przychodnie zdrowia na terenie gminy Debrzno.	16
Tabela 10. Przychodnie na 10 tys. mieszkańców.	16
Tabela 11. Liczba ludności na ogólnodostępną aptekę.....	17
Tabela 12. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców.....	17
Tabela 13. Osoby fizyczne prowadzące działalność na 10 tys. mieszkańców	17
Tabela 14. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym.	18
Tabela 15. Wykorzystane metody badawcze.....	19
Tabela 16. Miejsce zamieszkania respondentów.....	20
Tabela 17. formy wsparcia, które powinny otrzymać rodziny nie radzące sobie z codziennym funkcjonowaniem.	30

Przewodniczący
Rady Miejskiej w Debrznie
Adam Łukaszewski